

**Szép kelet, szép nap! nincs
benned homály,
Mert az örök nap benned a
király.
Új esztendőben új szívekkel,
Dicsérünk Jézus énekekkel.
Már a bölcsónél törlöd
bűnünket,
Szűz Anyád keblén mosod
lelkünket.
Új esztendőben új szívekkel,
Dicsérünk Jézus énekekkel.
E napon ontod az első csepp
vért,
Mit a jó Isten váltságul ígért.
Új esztendőben új szívekkel,
Dicsérünk Jézus énekekkel.
Hogyha megtartasz még több
időre,
Virradjunk boldog, szebb
jövendőre.
Új esztendőben új szívekkel,
Dicsérünk Jézus énekekkel.**

(Énekeskönyv, 1842)

BULÁNYI GYÖRGY

EPIPHANIA

Menő teológusok azt mondják, hogy azt tudjuk csak Jézusról, amit megállapítottak róla, s ennek csak valamennyi köze van a valósághoz. Ezt tudományosan úgy fogalmazzák, hogy Jézus valója nem áll rendelkezésünkre, csak hatásának története. Maga az

**XXVIII. évfolyam 1. szám
2021. január**

Bulányi Gy.: Epiphania	4605
Merza J.: Különös Vízkereszt	4607
Kovács T.: Humorizált-e Jézus?	4609
Bajnok D.: Kapcsolódjunk...	4611
Czire Sz.: Interjú...	4615
Farkas I.: Az őszibarack titka	4621
Véghné I. Gy.: Interjú...	4622
Metzger B.: A fiát kereste (4.)	4624
Bajai É.: Károcsyoni ima	4629
KÖNYVAJÁNLÓ	4630
Babits M.: Új esztendő	4630

«Az emberi elköteleződés folyóirata – családunkért, nemzetünkért,
mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért.»
Elérhetőség: koinonia.tarsak@gmail.com

Újszövetség is hatástörténet. Márk szövege is, amelyet 70-ben írnak, negyven évvel a Jézus-események után. Jó negyven évvel ezelőtt volt '56. Az ötvenévesek már semmit sem tudnak róla saját tapasztalásból. Jézus századában az ötven éven felüliek már nagyon kevesen voltak. Ezer évvel később is hasonló volt az átlagéletkor: az Árpád-házi királyok java része meghalt negyvenes éveiben. Márk is negyven évvel később emlékezik: hogyan is voltak a Jézus körüli dolgok. Márk egy betűt sem ír Jézus gyerekkoráról. Azzal kezdi evangéliumát, hogy János keresztel a Jordán vizénél, s Jézus is megy keresztelkedni. Minek következtében indul meg utána az érdeklődés Jézus gyermekora iránt? – csak találgathatjuk. De megindul, mert a 80 körül elkészülő másik két evangélium csak a 3. fejezetben kerít sort János keresztelői tevékenységére, s arra, hogy Jézus is elment hozzá. Máté és Lukács első két fejezete adja a karácsonyi ünnepkör anyagát. Ehhez tartozik a mai vasárnap is, amely hozza Máté jelentését a napkeleti mágusok látogatásáról. Máté evangéliumának első fejezete hozza Jézus őseit – József ágán. Összesen 42-t. Ábrahámától Dávidig, Dávidtól Babilonig, Babilontól Józsefíg egyenként 14-14 ős. Majd hallunk benne ezenfelül József álmáról: nyugodtan elveheti Máriát, mert ami benne fogant, az a

Szentlélektől van. Ezután következik a mai, a vízkereszi evangélium, azaz a napkeleti mágusok látogatása. De hogy kerül ide – vízkereszt? Valamit mondanom kell a mai ünnep nevééről. Ezt olvasom a Cornides kódexben, melyet Ráskai Lea másolt 1510 körül a Margitszigeten: víz kereszt napján imádtatott urunk az pogány királyoktól. Telegdi Miklós pedig, a későbbi pécsi püspök, az 1577-ben Nagyszombatban megjelent Evangéliumok magyarátja c. könyvében ezt írja: az mely nap görögül Epiphania, az magyarul vízkereszt. A francia – és a latin nyelvek mind – megőrzi az ünnep eredeti, görög nevét: Épiphanie. A német ezt fordítja: s Erscheinung des Herrn, azaz az Úr megjelenése lesz náluk az ünnep neve. Mindez magyarul – Vízkereszt! Miért? Hogy kerül a csizma az asztalra? A Vallástörténeti Kislexikonban ezt olvasom a mai napról: összetett jellegű keresztény ünnep, amelynek első és fő tárgya a kis Jézus imáadására Betlehembe érkező három királyok tisztelete, második vonása Jézusnak a megkeresztelkedése a Jordán vízében, a harmadik pedig a kánai menyegző csodája.

Az általam ismert népek e gazdag választék ellenére arra jutottak, hogy Jézus megjelenik e napon a nagyvilág előtt. Szent Ágostonra figyelnek: Nagy buzgalommal ünnepli hát e napot az egész pogányságból keletkezett egyház, mert a bölcsek is mi mások voltak, mint a pogányság első fecskéi. A pásztorok zsidók, a bölcsek pogányok...stb. De a magyar – az nem. Ha megjelent Jézus, akkor előbb a zsidó pásztoroknak jelent meg. Mi az ünnep gazdag választékából a második vonást ragadjuk meg: azt, hogy János megkeresztelte Jézust a Jordán vízében vízkereszt.

Ezt a magyar rendetlenséget rendbe kell tenni. A latin misekönyvben ez áll január 6-án: Epiphania Domini. A magyar misekönyvben pedig ezt olvassuk: Vízkereszt, majd alatta, de már vastag betűkkel: **Urunk megjelenése.** A 2001. adventjében megjelent direktórium, azaz misenaptár pedig – hallj csodát! – már ezt írja: URUNK MEGJELENÉSE (VÍZKERESZT). A II. Vatikáni Zsinaton elrendelt liturgikus reform a január 6-át követő vasárnapkal zárja a karácsonyi ünnepekört, s ezen a vasárnapon az evangélium: Jézus megkeresztelkedése a Jordánban, s a vasárnap neve: Urunk megkeresztelkedése. Nem sok jövőt jósolok ezek után a Vízkereszt-elnevezésnek. Előbb-utóbb úgy fog jární, mint a malaszt. Az, hogy járt? Mindenki így rózsafüzérez ma már: Üdvözlégy, Mária, kegyelemmel teljes! Talán csak magam tartok ki a középkori hagyomány mellett: malasztal teljes. Jó okom van rá. Majd egy Mária-ünnepen elprédikálom.

Jó, hát nem vízkereszt! De hát miért nem Három királyok ünnepe?! Sőt, mivel Máté szövege mit sem tud királyokról, hanem csak mágusokról, miért nem a Három mágus ünnepe, ha már róluk szól az evangélium?! Kik ezek a mágusok? A TOB, a Traduction Oecuménique de la Bible jegyzete ezt

mondja: a görög **magosz** szó jelentése: perzsa papok. Itt alighanem babiloni asztrológusokat jelent, akik talán érintkezésbe kerültek a zsidó messianizmussal; semmi se utal rá, hogy királyok volnának. Akár király, akár mágus, de hogyan kerül ide az epiphania, a megjelenés? Ez a szó a négy evangéliumban egyetlenegyszer sem kerül elő, következésképpen Jézus ajkán sem található. De tizenkétszer előkerül a páli levelekben. Mégpedig a paulinákban, azaz azokban, amelyeket a második század első évtizedeiben írtak, tehát félszázaddal Pál halála után. Egy helyet ezekből jól ismerünk, mert minden karácsonykor halljuk a szentleckében: Megjelent az Isten kegyelme... várjuk a mi boldog reménységünket, a mi nagy Istenünk és üdvözítőnk, Jézus Krisztus dicsőségének megjelenését.

Még egyszer hallgassuk meg a nem-zsidó Szent Ágostont: Ismerjük hát fel a Krisztus imáadására jött napkeleti bölcsekben a mi meghívásunk és hitünk kezdetét...s az igazság, amit a zsidók vakságukban nem fogadtak be, felragyogott minden nemzet számára. A keleti keresztények január 6-án ünneplik Jézus születését. Az az igazi karácsony, amikor a (sajnos) zsidó Jézus találkozik a nem-zsidók képviselőivel. Ebből mi, nyugatiak kimaradtunk. S ha lehet, mi, magyarok, még inkább. Nekünk jó a karácsony, ha zsidó pásztorok mennek is Betlehembe.

Mérleget csinálhatunk. 80-ban Máté beszámol arról, hogy babiloni asztrológusok látogatják meg Jézust Betlehemben, mert a csillag, amelyet láttak napkeleten, megállt a hely felett, ahol a gyermek volt. S az elkövetkező századok során ebből a mi nagy Istenünk és üdvözítőnk, Jézus Krisztus dicsősége megjelenésének ünnepe lesz – **epifánia**. Az asztrológusokból királyok lesznek, ajándékaik – arany, tömjén, mirrha – pedig alkalmasan rajzolják át – vagy csak kiegészítik – a december 25-i második misét, amely szegény betlehemi pásztoroknak a látogatásáról számol be. Egyenes innen már az út Ilonáig, Nagy Konstantin anyjáiig:

S az új Városban elrendelte Ilona

Hogy Jézuskának legyen arany jászola.

Ha nincs aranyból s megmarad, ami volt, a szalma,

Még ma is állana a Kisded Birodalma.

Szegényeké volt az a Birodalom,

Mert Betlehemben nem aranyból volt az alom.

Mondhatjátok ezután, hogy ennél a papnál mindig egy a nóta. Az, mert Jézusnál is az volt. Meg a történelemben is mindig ez a nóta. Afganisztánban is, és Argentínában is.

Az argentin (pénz-)gazdaság összeomlását mi okozta? – kérdezi Béla Jenőt. Évek óta kínlódnak... Korábban kezdték, mint Magyarország, és a beruházásokkal nem tudtak exporttöbbletet elérni. A fogyasztásban viszont hozzászórtak az északnyugati szinthez, ezt pedig csak folyamatos tőkebefektetéssel lehet egyensúlyban tartani, ha nincs elegendő export. Csakhogy a tőkebefektetők egyszerre csak azt

gondolták, hogy másutt jobb üzlet nekik befektetni, és elapadt a pénzforrás. A kamatokat viszont fizetni kell, ezért a kormány kivonta a pénzt a belső fogyasztásból. Erre föllázadt a nép. Hogy a tőkestop oka mi volt, nem tudom. Lehetett egyszerű gazdasági, de lehetett politikai is, például ha valamiben nem engedelmeskedett a helyi kormányzat a (globális hatalmú) hitelezőknek. Magyarországon ez a folyamat még mindig bizonytalan kimenetelű. Elképzelhető, hogy EU tagként továbbra is megy a mókuserék: az adósság és a kamatos kamatok nőnek, de van miből fizetni, mert van exporttöbblet, lehet fogyasztani, mert folyamatos a tőkebeáramlás. Leszakadás is lehet a vége, ha ez a kényes kötéltánc bármilyen okból megbillen, stb., stb. Az utóbbi esetben a kormány legjobb stratégiája az, ha azonnal felmondja az összes tartozást, különben itt is katonasággal kell leveretnie a lázadókat. Brazília tíz évvel ezelőtt ezt (az adósságfelmondást) választotta, és nem járt rosszul, (bár Mo. nagyságrendben egész más súlyú ország). Mindenesetre átmeneti szünet után a hitelezők leírták Brazília adósságát, és újból elkezdtek hitelezni. A teljes önellátásra csak egy, a Rákosiénál is erőszakosabb diktatúrával lehetne áttérni, ezért bármennyire is ezt tartom a legjobb gazdasági útnak, politikailag nem kívánom. Nem zárható ki teljesen egy ésszerű fordulat sem, például az Összefogás a Fennmaradásért programjának belátáson alapuló elfogadása és megvalósítása két parlamenti cikluson belül. Ez utóbbit bármennyire is kívánom, megvalósulási esélye nagyjából annyi, mint az Isten Országa földreszállásának. Nézetem szerint egyik sem politikai, sokkal inkább lelki fejlődési folyamat függvénye. Üdv. J.

Más. ...a napokban 100 Nobel-díjas tudós írt alá nyilatkozatot a szeptember 11-e utáni világról, és dokumentumukat az International Herald Tribune hasábjain egy magyar származású Nobel-díjas, John C. Polanyi kommentálta. Annak az elismerésnek a nyertesei, amelyet a világ legkiemelkedőbb szellemi teljesítményeiért adnak, dísztelen és egyszerű üzenetet küldtek. Azt írják, hogy sem egyének, sem államok irracionális cselekedetei nem fenyegetik annyira a világbékét, mint a világ szegényeinek jogos követelése. Az igazság felismeréséhez nem annyira intelligencia kell, mint hit az igazi értékekben, toldja meg Polanyi...

A tragédiákat már csak úgy lehet elkerülni, ha éppen a fejlett társadalmak éppen saját érdekükben belátják, hogy a biztonság mindaddig illúzió, amíg a földön nem jut mindenkinek enivaló, fedél, oktatás és a jog a szólás szabadságára. Ilyen egyszerű dolgokat üzen a 100 Nobel-díjas. Ahogy mondani szokás, ehhez aztán nem kell rakétatudósnak lenni. Ahhoz viszont alighanem igen, hogy ezt az üzenetet mindenki –

értékén fogadja. Mert a világ legerősebb országainak hadigépezete könnyen szétzúzhatta a mezítlásos tálibok hadigépezetét. De az időzített bomba ketyeg tovább... ketyeg mindaddig, amíg több mint egymilliárd emberre naponta kevesebb jut egy dollárnál, amíg kétmilliárd ember attól szenved, hogy a sokat szidott globalizáció el sem jutott hozzájuk. ... a gyűlölet vetése... megint szárba szökken, ha a gazdagok nem veszik tudomásul szeptember 11-e igazi üzenetét.

Nem folytatom. De Jézus alighanem a fején találta szöveget, amikor az Isten Országa megjelenését nem attól tette függővé, hogy a gojokkal vagy a zsidókkal találkozik, hanem attól, hogy hajlandók vagyunk-e gojok és zsidók egyaránt – globálisan gondolkodni. Ez pedig Jézusnál tudvalevően azt jelenti, hogy érjük be a szalmájával, amíg nem jut minden embertestvérünknek matrac. Amen.

MERZA JÓZSEF

KÜLÖNÖS VÍZKERESZT...

Próbálok beleképzelni magam egy afrikai vagy távol keleti diák helyébe, aki megáll a ferencesek templomának jobb hátsó mellékoltáránál. Mit mond neki az oltárkép? Mária és a gyermek Jézus látható rajta, amint felhőkön lebegnek. Mindkettő fején korona, valószínűtlenül feltéve. Így nem marad meg senki fején. Mária koronájáról fátyol hullik alá. A gyermek kezében varázsszerszám: skapuláré. Ezt nyújtja a kép alján, lángok között vergődő emberek felé. Azok felnéznek összetett kezekkel, könnyörgő szemekkel.

Egy komor mítoszt ábrázol a kép.

Újságot veszek a kezembe, amelyből megtudom, hogy Dadaglio bíboros, főpenitenciárius szerint, a mostani kihirdetéstől kezdve, a pápai áldás és bocsánat TV-n keresztül is megteszi a szentségi hatást. Értem és érteni,

jól érteni akarom ezt az egészet, de a cikk gunyos hangja: „A modulált istenség” mégiscsak olyasvalamit idéz fel bennem, hogy lám, a Hivatal birtokba vette, megszentelte az elektromos hullámokat, valamit csinált vele, amit csak a Hivatal tehet vele, s ettől fogva az így előálló természettudományos, elektronikus képződmény már szentséget, áldást és bűnbocsánatot hordoz, amit nem hordoz például a bűnös mellett álló keresztény testvérének akármilyen igyekezete. Valami előrehaladás történt a korszerű bűnbánattartás terén, de a Hivatal az aktív, ő művelt ismét valami modernet, de nem tudom mi történt az emberi lélek megfordulása, bűnbánattartása terén.

Elgondolkodom, amikor érzelmeimmel és értelmemmel szembeszegülök a történelem és a jelenkor mítoszaival. A társadalmi viszonyok, a termelő erők fejlődése révén jobbról-balról az evangéliumi hitre ráakódott nagyon is múlandó, s talán már akkor is hamis képzetekkel. Se szeri se száma annak, amivel már nem tudok azonosulni, de amivel a lázadó, vagy a szabotáló papság sem tud azonosulni, nem is akar azonosulni, miközben a főparancsnokságról jönnek a kemény, határozott irányelvek és cselekvési utasítások.

Megcsodálom Ratzinger bíboros határozottságát, intelligens mozgását, híveinek öntudatos hangját, a reá figyelő magyar konzervatívok gyors hadrendbe állását. Honnan ez az önbizalom? A Bibliából, a természettudományból, a gazdaságtudományból? Hiszen mindezek eredményei dübörögve ostromolják azt a zárt erődöt, amelynek Hivatal a neve. Honnan az önbizalom? A Hivatal ön-bizalmából, amely az isteni logosz, azaz tudás és szó kizárólagos letéteményesének érzi magát, miközben szerte a világon humán és reál szakemberek százezrei hajolnak könyveik, műszereik fölé és bontják ki a valóság új és új, a Hivatal által elképzelhetetlen darabját? Jóllehet a század megmutatta, hogyan megy előre a világ, mégis, szorongat a félelem ettől az ismeretlen hatalomtól, amely ítélni akar az emberek felett, amely az abszolút Tekintély erejével akar megfélemlíteni, gyávává tenni, igaz emberi célkitűzésektől eltántorítani. Mert ebben nőtem fel, engedelmeskedőnek neveltek, s a tekintély erejével befolyásolták életem alakításomat.

Tele vannak az újságok keserű cikkekkkel és most, amikor túljutunk a színódus misztériumokat előtérbe helyező nyilatkozatain, Hansjakob Stehle maliciózan megkérdezheti: „Elhagyja-e az egyház az embereket?” Beletemetkezik egy önmaga által önmagáról elképzelt kép kergetésébe, és nem törődik a világ valós gondoljaival, a szenvedők és megaláztatottak egyre nagyobbra növekvő problémáival.

Az Egyházak Világtanácsának kairói ülésén valakik nem bírták tovább a kihívás feszültségét és nyilatkozatban álltak a megkínzott, kizsákmányolt, meggyötört emberek mellé. Igen, ők nem akarták otthagyni a minden joguktól megfosztottakat, melléjük akartak állni akkor, amikor már nincs más módja az

eltiportaknak, csak a radikális, önvédelmi forradalmi fellépés az istentelen-embertelen bánásmóddal szemben. Álltunk már mi is így oda – elvileg, pápai szinten – a végképp magukra maradtakhoz, kimondtuk mi is valamikor, Bogotában, a jogos forradalom elvét, de amikor felmerült egy egész kontinens felszabadító forradalmának apokaliptikus képe az első világgal szemben, akkor – és ma – megtiltjuk a felszabadítás eme önvédelmi teológiájának hirdetését. Akkor, amikor a Föld egy másik érdekszférájában az igaz katolikus hit kritériumának tartjuk annak megvallását, hogy önvédelemből, de egészen biztosan a ránk bízottak védelméből szabad fizikai, fegyveres erővel is szembeszállni a támadóval. Két valós sátáni hatalom fenyegetése között jár az egyház ellentmondásos tojástáncot. Még ez sem volna végzetes baj, ha legalább bevallaná azt gyakorlati nyomorából, nem pedig a megváltoztathatatlanul kinyilatkoztatott isteni erkölcs szavára teszi. Az egyház otthagyja a latin-amerikai összevertet a brazilai útfélen és otthagyja a békét munkáló erőket a kelet európai földeken. Beletemetkezhet saját misztériumába, miközben a tanácstalanok, a segítőtárs nélküliek árván kesereghetnek. Az EVT odaáll a feketék mellé és van bátorsága hozzá, mert kezében puskát szorongat. Bátor és szolidáris a puska erejében. Bátor-e a Lélek erejében is? Ezt nem tudom, megkérdezni sem tudom. Feltételezhetem, ha akarom, kétségbe is vonhatom, ha akarom. Nem ez a fontos. Az a fontos, hogy mit képzelek a magam számára. Minek az erejében állok, állnék én a nincstelenek mellé? A puska biztonságot adó erejében, vagy a Lélek teljes bizonytalanságba vezető erejében? Boldognak érezném-e magam, ha a Lélekben lennék szelíd, vagy inkább azt vallanám, hogy boldogok és istennek tetszők azok, akik puskával teremtenek igazságot és békét?

Az újságíró egymás mellé teszi Hans Baldung Grien képét a háromkirályok imadásáról és egy iszapba merült kolumbiai kislány képét, aki nyakig merült a mocsokba és nem tudták egy éjjelen át kiszabadítani, mert nem volt szivattyú, amivel a sarat eltávolíthatták, majd az őt leszorító betonlapot leemelhették volna. A kislány reggelre meghalt, halálában egy ottmaradt mentő volt mellette, aki egész éjszaka énekelt neki. Nem hagyta magára. Arannyal és mirhával körülakott és körülötmjénegett gyermek mítosza és egy valóságos gyermek csendes dallal kísért halála. Igen, meg kellene bolondulni, Istent csak gyűlölni lehetne, ha az első kisgyermek misztériummá nyilvánított mítosza nem válik egy Atyját kétségbeesetten hívó ártatlan ember halálos drámájává.

„Új esztendőben mi vigadjunk, Vízkereszt napján halát adjunk!”

Az ember megkérdezi, van-e értelme a moralizálásnak, ha szent könyveinket szorongatva, évszázadokon át csak folyik a sok tinta, hangzik a sok beszéd és mindig minden kezdődik előlről. Nem

groteszk, anakronisztikus, másokat rángató figura-e minden moralista, amikor azt gondolja, éppen ő tud értelmet, helyes utat adni mások életének? Nemcsak az nagy felelősség, hogy azt mondjuk: „előre”, hanem az is igen nagy kockázat, másoknak azt mondani: „utánam!” – mondja Balogh Pista bácsi. „Idd meg, édes öregem, a feketekávédat, aztán ostorozd tovább nyugodtan az emberiséget” – hangzik szatirikusan. A moralistának kettős keserve van. Az egyik abból ered, hogy azt látja: más dolgokban, a tudományokban az emberiség mégis csak előrehalad. Elméletek megdőlhettek, de az új elméletek azért dönthetik meg a régieket, mert a valóság nagyobb darabját tárják fel, vagy a már megismert valóság mélyebb rétegeihez jutnak el, bensőbb törvényszerűségeket világítanak meg. Az pedig, hogy valami igaz, a kísérlet, a megfigyelés segítségével viszonylag egyszerűen, hogy úgy mondjam „érzelemmentesen” igazolható. Ugyanakkor az ember elképed azon a létbeli meghatározottságon, amellyel valakik így vagy úgy értelmezik az evangélium mondanivalóját. Az ember elképed, és időnkint bizonytalanná válik: önmaga-e a tökéletesen ostoba, vagy valaki más áll fatális értetlenséggel a jó hír információja előtt. Mert logikailag, kívülről, egy harmadik pontból nézve, mindkettő lehetséges.

A másik keserv, amiről utoljára, pár nappal, ezelőtt Hamvas Bélánál olvastam, de amellyel kapcsolatban a nyáron a harmincas évek Max Planckját idéztem, de amiről egyébként minden tisztességes ember tud, az magának a moralistának a belső küzdelme, aminek révén gyarló életével megpróbálja, meg kell, hogy próbálja alátámasztani azt a morális látást, amit útként vall. Az elmélet és gyakorlat közelítése, amely oly tökéletlenül megy, vagy mondjam inkább: nem megy – sokak számára botrány, csak egyesek számára érthető. Nem kell hozzá szuperintellektus, kifinomult műveltség. Tudta ezt az egyszerű ember is, amikor a sikeres élet titkaként azt jelölte meg, hogy „el tud-e valaki menni azon a keskeny úton, amelyen a tisztességes emberek járnak”. A moralista másik, még fájóbb sebe, ha azt látja, hogy gyatrán tud elmenni, vagy el sem tud menni azon az úton, amelyet a sajátjának szeretne tudni.

Elmélet és gyakorlat eredményes közelítése. Teréz anya annyit amennyit gondol Istenről és jó híreről, de azt megvalósítja. Roger Schütz így vagy úgy képzelet feladatát, de amit elgondol – a külső szemlélő úgy látja – megteszi. Egyes emberi életek sikerülnek, mások sikertelenségükkel merednek ránk. Kritikám éles és radikális. Utam világos. Milyenre sikeredtem? Jóságommal, irgalmammal meg tudom-e védeni utamat. Meg tudom-e védeni az irgalmatlannak tartott Istent?

Kritikus vagyok és kíméletlen. Amikor bírálók valódi önbírálatot végzek-e vagy megsemmisítem egyházamat és vele együtt hívő önmagamot is? Elpusztítok minden szakrumot és misztériumot, amely hordozza az ember megmenekülését?

Így torkollik ez a gondolatsor önvizsgálatba, aminek a során kell lenni megsemmisítésnek és kell lenni új vállalásnak. A személyes bűnbánat, a metanoia, gyakran valami elhagyása, otthagynya, önmagam számára megsemmisítése, mivel enélkül nincs mód az ellentétes, a jézusi érték vállalására. Kell lenni bátorságnak, kell lenni irgalmasságnak, kell lenni azokhoz állásnak, akikkel senki sem törődik. Az új esztendőben csak akkor tudok vigadni, valaminek is örülni, ha jó ez az önvizsgálat és eredményes a tervezés.

1986

KOVÁCS TÁDÉ

HUMORIZÁLT-E JÉZUS?

Sokáig fájdalommal azt gondoltam, hogy nem. Megpróbáltam megérteni, hogy miért. Arra jutottam, hogy valószínűleg a katolicitása (egyetemességigénye) miatt. Nincs egyetemes vicc. Vegyük a legrövidebb és legártatlanabb faviccet, ez a „Reccs”. Akinek a szerettei egyike alatt cseresznyézés közben letört egy ág, és szörnyet halt, nem fog nevetni ezen a viccen. És ilyen baleset minden emberöltőben előfordulhat valakivel. Enélkül is kimagyarázzák Jézus legrázósabb tanításait. Mi lenne, ha még humorizálna is?

Ma mégis meginogtam ebben. Mégpedig egy egyetemesen kigúnyolandó témában vélem őt humorizálni. Ez a hatalom. Jézusnak nagyon rossz véleménye volt a hatalomról. Sokszor beszélt ellene nagyon komolyan. De azt hiszem, bevetette ellene a gúny fegyverét is.

Előre bocsátom a humor változatainak felsorolását.

Tréfa, vicc, élc, móka, poén, humor, komédia, paródia, irónia, pamflet, gúny. Ezek főnevek.

Tréfál, viccel, élcelődik, mókázik, poénkodik, humorizál, komédiázik, parodizál, ironizál, pamfletet ír, gúnyolódik. Ezek igék.

Míndre közösen jellemző, hogy bennük valami összekeveredik más valamivel, amihez tulajdonképpen nincs, vagy nem lehetne köze.

Mi a nevetséges a Reccs című faviccben? Az, hogy a favicc sosincs fából, mindig csak szavakból áll, tehát nem is reccsenhet úgy, mint egy törhető faág. A reccsenés és a vicc ellentétes tulajdonságú, ebben rejlik a humorossága.

Most pedig lássuk a hatalom természetével ellentétes képzettársításokat Jézus szavaiban!

Mt 20,25: Jézus ...így szólt hozzájuk: „Tudjátok, hogy akiket a világ urainak tartanak, zsarnokoskodnak a

népeken, a hatalmasok meg a hatalmukat éreztetik velük.”

Mt 28,18-20: „Nekem adatott minden hatalom égen és földön” (11,27; Zsolt 8,7; Dn 7,13 sk; Ef 1,20 skk; Fil 2,9; 1Pét 3,22; Zsid 1,2; 2,8; Jel 17,14). „Menjete el tehát, tegyetek tanítványa minden népet, belemerítve őket az Apának, a Fiúnak és a Szentszellemnek nevébe, tanítva őket, hogy megtartsák mindazt, amit én meghagytam nektek; és íme, én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig.”

A hatalom alattvalókat szerez, nem tanítványokat, jutalmakkal és büntetésekkel, nem tanítás, vagyis meggyőzés révén. Bármily komoly is a feladat, megfogalmazása humorba van csomagolva. Kb. olyan vicc az, mint hogy virgácsot kap, aki nem veszi át a Mikuláscsomagot.

Lk 11,4-5 „Azt mondom azonban nektek, barátainknak, ne féljete a test megölőtől, de ezek után semmi különösebbet tenni nem bíróktól!” „Hanem megmutatom én majd nektek, kit féljete; féljete a megölés után a gyeheknába vetésre hatalommal rendelkezőtől. Igen! Azt mondom nektek: ezt féljete!” (Mt 27,5; Lk 9,25; Zsid 10, 31)

Semmi különösét nem tehet velünk a gyilkosunk, mondja Jézus fanyar humorral. Hiszen csak az szennyez be minket, ami tőlünk jön, belülről; ami kívülről, az nem (Mt 15, 11).

Lk 22,25-26: „A gójok királyai uraskodnak felettük, és ’jótevőnek’ hivattnak hatalomgyakorlóik. De ti ne így! Hanem a köztetek nagyobb legyen olyan, mint a fiatalabb, és a vezető, mint a szolgálattelvő” (’minister’). A lábmosás Jézus részéről ide illő komoly poén (Jn 13,1-20).

Jn 10,17-18: „Azért szeret az Atya, mert odaadom az életemet, hogy majd újra visszavegyem. Nem veszi el tőlem senki, magam adom oda, mert van rá hatalmam, hogy odaadjam, és van rá hatalmam, hogy visszavegyem.”

Az ellenség életét elvevőről mondják, hogy hatalma volt hozzá. Hogy a sajátját odaadja, erre csak gúnyképpen mondhatjuk, hogy volt hozzá hatalma. (Ezt inkább önfeláldozásnak szokás nevezni. Lett is belőle a teológusok nyelvén *mactatio mystica* = titokteljes agyonvágás a misében)

Jn 19,10-11: Azt mondja hát neki a Felfegyverzett (Pilátus): „Nekem nem beszélsz? Nem tudod, hogy hatalmam van elengedni téged, és hatalmam van megfeszíteni téged?” A Szabadító azt felelte: „Semmi hatalmad sincs felettem, ha eredendően nem (úgy) adatott neked. Ezért az engem neked átadónak nagyobb bűne van.”

A helytartó érték gyanánt hozza fel hatalmát. Nagylelkűségként ajánlva fel az ártatlan vádlott szabadon engedését. Jézus bűnként értelmezi a hatalomgyakorlást, akár elítélésre, akár felmentésre használják. Még ő, a vádlott mentegeti bíróját, hogy nem is akkora a bűne, mint a vádlóknak. Mi ez, ha nem

helyzetkomikum? Zárójelben megjegyezhetjük, hogy sem örökösödési, sem házasságtörési perben nem vállal bírói szerepet. Inkább a porban rajzolgat, mint egy utcagyerek. Nem humoros?

De lehet, hogy mindez csak magyarul érvényes. A görög *exúszia* ilyeneket jelent: szabadság, képesség, lehetőség, jog, erő, uralom, hatalom, hatóság, elbizakodottság, túlkapás, visszaélés, szabadosság. De a héberre fordított Újszövetségben csak uralkodást, főnökösdit jelent. Más kérdés, hogy vannak-e írásos komédiák az ókori héber irodalomban (mint a görögben Arisztofanész). Azt ugyanis már tudjuk, hogy az iszlám manapság nem fogékony a humorra. A zsidó viccek viszont híresek. Persze van fekete, és gusztustalan, tapintatlan humor is, amiért nem kár, ha nincs. De én a szent pápával, XXIII. Jánossal tartok, aki belevette reggeli imájába, hogy kér egy parányi humort Istentől, mert, amint mondja, arra olyan nagy szükség van ma. Bár Jézus jajt kiált a nevetőkre, remélem, nem mindre, csak azokra, akik a szerencsétlenek és saját hibáik iránti közönnyel vagy éppenséggel mások rovására nevetnek. Mert aki együtt örül az igazság győzelmének Pállal, vagy képes mosolyogni saját szerencsétlenkedésein, az bizonyára kedves a mi Égi Apácskánknak. Talán jó, ha a képmutatók komolykodásán is elnevetjük magunkat, mielőtt magunk is beleesnénk a hibájukba. Simor János, szlovák származású hercegprímásunk példája van előttem, aki a kinevezése utáni első alkalommal, amikor magára kellett öltenie a primási dekorációt, a tükör elé állt, és ékes tótos tájszólásával azt mondta tükörképének: „Májom vágy, Jáni!”

BAJNOK DÁNIEL

KAPCSOLÓDJUNK...

„Kedvesináló”

A világunkban létező dolgokról csak akkor tudhatsz meg bármit is, ha valamilyen módon kapcsolatba kerülsz velük. Kölcsönhatás nélkül nem létezik semmilyen megismerés – és ha elfogadjuk, hogy általában jobb tudni valamit, mint nem tudni, akkor egész életünkre tekinthetünk úgy is, mint kapcsolatok dinamikus és sokrétű szövevényére, amelynek megismerése és megértése hasznunkra lehet. Emberi életünk minőségét ráadásul nagy mértékben befolyásolják a többi emberhez fűződő kapcsolataink. Mitől lehetnek ezek jók vagy rosszak? Hogyan javíthatunk rajtuk? Hasonlíthatók-e ezek az Istenhez fűződő kapcsolatunkhoz? Segítik-e kapcsolatainkat a technika vívmányai? Erről is szó lesz a virtuális BNT-előadáson, amelyet kiscsoportos beszélgetés követ. Csak kapcsolódj be!

Kapcsolódjunk... Az előadás három részből áll, az első egy általános, bevezető rész, címe: „Minden a

kapcsolatokról szól”, a másodikban az emberi kapcsolatokról, a harmadikban az Istenhez fűződő kapcsolatunkról fogok beszélni.

I. Minden a kapcsolatokról szól

Nem vagyok a kapcsolatok szakértője. Akkor miért tartok róla előadást? Mondhatnám, hogy lassan megszokom, hogy olyasmiről is beszélek emberek előtt, amihez nem igazán értek (sok tanár van így ezzel), de valójában azért vállaltam el ezt az előadást, mert a Bokorban egyrészt nem illik kényelmesen visszautasítani a felkéréseket (hacsak nincs rá igen alapos okunk), másrészt megtanultam már, hogy az ilyen felkérések elsősorban annak tesznek jót, akik elvállalják azokat. Tehát tulajdonképpen konformista és önző szempontok alapján döntöttem. Már megint...

Komolyra fordítva a szót: miközben azon töprengtem, mit is mondhatnék e témában a Bokor Nagytáborok e történelmi pillanatában (hiszen ez az első virtuális BNT-előadás), rájöttem, hogy egész életem kapcsolatokról szól – mást sem csinállok éjjel-nappal, mint kapcsolatokkal foglalkozom. Tehát mégiscsak szakértőnek számítok...

Kapcsolat az, ami két dolog között van. Ez a valami néha látható (például egy híd a folyó két partja közt), de az esetek többségében nem az. Mégis, ezek a láthatatlan kapcsolatok elképesztően fontosak az életben, és mindenhol jelen vannak. Azért is fontosak, mert magukat a dolgokat általában nem önmagukban véve lehet megismerni és megérteni, hanem az egymással való kapcsolatba lépésük (=kölsönhatásaik) révén. Biztos Ti is hallottatok már a neutrínókról, ezekről a rejtélyes részecskékről, amelyekben sok kutató a világegyetem keletkezésének kulcsát sejtí. Mivel nem vagyok fizikus, én csak annyit értettem meg a neutrínók problémájából, hogy igen nehéz őket megismerni, mert méretük, semleges töltésük és egyéb tulajdonságaik miatt alig-alig lépnek kapcsolatba bármilyen más részecskével. Ha építenénk egy tartályt, amelynek a fala fényévnyi (9,5 billió km) vastagságú ólomból lenne, akkor e tartály falán áthatolva a neutrínók fele simán el tudna szökni, mert nem ütközne bele az ólomba...

Kapcsolat és kölcsönhatás nélkül tehát nincs megismerés és megértés sem. Én magam nem részecskefizikával, hanem ókori görög történelemmel és kultúrával, valamint antik nyelvekkel (göröggel, latinnal) foglalkozom. Ezek is mind-mind kapcsolatokon alapulnak, és kutatóként lépten-nyomon a kapcsolatok elemzésébe ütközöm.

Kezdjük a nyelvvel. Mindnyájan tudjuk, hogy ha idegen nyelven olvasunk, akkor sokkal nagyobb koncentrációra van szükség, mint ha az anyanyelvünkön tennénk ugyanezt. Miért? Mert az anyanyelv elemei közötti kapcsolatok mélyen rögzültek már az agyunk szinapszisaiban (ezért nem kell általában

odafigyelnünk az alany–állítmány egyeztetésére, igéink alanyi és tárgyas ragozására, stb.), azonban az idegen nyelvek esetén ezeket a kapcsolatokat újra és újra létre kell hoznunk, olvasáskor (vagy hangzó szöveg értékekor) pedig fel kell ismernünk. A legegyszerűbb mindezt a létige ún. kopulatív („összekapcsoló”) szerepével szemléltetni: Ego sum via, veritas et vita. – „Én vagyok az Út, az Igazság és az Élet” – mondja Jézus. Az alany (én) kapcsolatát az állítmányi tartalmakkal (Út, Igazság, Élet) a kopula (azaz itt a létige) hozza létre. (A latin copulo 1 igéből, melynek jelentése: »egybecsatol, összekapcsol«.) Ha nincs létige, nincs helyesnek, értelmesnek érzett mondat – sem magyarul, sem latinul.

Ugyanez egy kicsit tovább bonyolítja: Gyurka bácsitól sokan megtanultuk a János-evangélium prologját, ezért merem idézni görögül: en arkhé én ho Logosz. (Kép: 1952-ben Egyiptomban talált 3. századi papiruszkódex lapja, János-prológ.) Itt a mondat alanyát megint csak a létige (én) kapcsolja a határozói állítmányhoz: kezdetben volt az Ige. De itt további kapcsolódásokat is fel kell ismernie a szöveg megértésére vállalkozónak: előljárószavas szerkezetet (en + arkhé = »kezdetben«), főnévhez kötődő határozott névelőt (ho + logosz = »az Ige«). Mindezek szorosan összetartoznak. Itt beszélhetnénk alárendelő és mellérendelő viszonyokról, de ezekre majd (kicsit más kontextusban) visszatérünk. A lényeg, hogy a nyelvi kapcsolatok hálója szinte a végtelenségig bonyolítható – csak legyen, aki megérti. Filológusként e megértés a célom. De mert embernek lenni azt is jelenti, hogy hibázunk, természetesen a (nyelvi) kapcsolatokat is gyakran félreértjük vagy rosszul ismerjük fel: azt hisszük, értjük, holott korántsem. A félreértés, félrekapcsolás könnyebben megtörténik, mint annak tudatosítása, hogy valamit egyáltalán nem értünk. Egy mulatságos gyerekpélda erre: hároméves Gergő fiam hallott egy mesében Anonymusról, a Gesta Hungarorum szerzőjéről, akinek szobra van a Városligetben, így amikor egyszer újra szóba került Anonymus, kijelentette, hogy ő volt „Béla király edzője”. A jegyző mint foglalkozás számára kívül esik az értelmezési tartományon, edzőkről viszont már sokszor hallott. A felnőttek életében is sokszor előfordul, hogy inkább ragaszkodunk saját félreértéseinkhez, mintsem hogy beismerjük: fogalmunk sincs valamiről.

Történészként is az a szakmám, hogy kapcsolatokat ismerjek fel. Közhely, hogy az események ok-okozati láncba állítva érthetőek meg, ezért is nagyon divatosak ma a különböző folyamatábrák. A történelem oktatását sokszor azzal rontjuk el (mi tanárok), hogy csak a tények ismeretére szorítkozunk, és nem mutatjuk meg a köztük lévő kapcsolatokat. Megtanuljuk, hogy Drakón Kr. e. 621-ben írásba foglalta a törvényeket Athénban. Miért? Ha tudjuk, a törvénykezés egyik hangsúlyos

eleme a vérbosszú tilalma volt, és valahogy tudomásunkra jut az is, hogy néhány évvel korábban milyen kegyetlen módon gyilkolta le az egyik arisztokrata vezető a másikat és követőit (ez volt az ún. kylóni vérbűn), akkor már nem nehéz meglátni a törvényhozásban az okozatot: Drakón törvénykezésének egyik célja az lehetett, hogy a vérbosszúk sorozatának gátat vessen. (A gyilkosság okait most nem részletezem.) A történelmet az okok összefüggéseinek (kapcsolatainak) vizsgálata teszi izgalmassá, nem a tények (?) önmagában elégséges ismerete.

Az előadás első részének lezárásaként hadd tegyek három kiegészítést az eddigiekhez:

1) Mielőtt túl hevesen kritizálnánk a tényadatok ismeretét, kérdezzük meg magunktól: Mik között is vannak azok a bizonyos összefüggések, amiket tanítani szeretnénk? Bizony, a „tények” között vannak: ezek ismerete tehát sajnos nem megspórolható.

2) De véssük az is eszünkbe, hogy a tények objektív megismerhetősége egy igen komoly filozófiai probléma: hiába igyekszünk a lehető legtárgyilagosabban szavakba önteni, hogy „mi történt valójában”, már a szavaink is egyfajta értelmezését adják az érzékelt (de vajon biztosan helyesen érzékelt?) valóságnak. Nincs 100%-os biztonság, csak igen nagy valószínűség...

3) A tények gyakran tökéletlen ismeretéből fakadóan az ok-okozati kapcsolatok felismerése és igazolása is örökké problémás marad. Ahogy a jegyző szó nemismerete létrehozta Béla király „edzőjét”, ugyanígy az alapos ismeretszerzés és az árnyalt gondolkodás „megspórolása” révén létrejönnek a különböző összeesküvés-elméletek, amelyeknek hívei ott is ok-okozati kapcsolatokat látnak, ahol azok valójában nincsenek.

Tehát a szakmám: a kapcsolatok vizsgálata. De talán mindenki másnak is ugyanez...

II. Emberek közötti kapcsolatok

Mivel az ember nem magányos farkas, a kapcsolatok az emberi élet minőségének fontos meghatározói. Bár különböző mértékben függünk az emberi kapcsolatainktól, nincs olyan köztünk, aki tartósan függetlenedni tudna. (Többségünk nem is akar.)

„Mondd meg, ki a barátod, s megmondom, ki vagy!” – tartja a régi mondás. Mindenkiről nagyon sokat elárulnak a kapcsolatai, de itt most nem elsősorban arra gondolok, hogy kivel áll kapcsolatban, hanem arra, hogy milyenek ezek a kapcsolatok. Az alábbiakban említék néhány szempontot, amelyek alapján két csoportra lehet osztani a kapcsolatokat. E szétválasztás még akkor is fontos, ha a határ sokszor elmosódó.

A legegyszerűbb felosztás: vannak jól működő és rosszul működő kapcsolatok. Nyilván mindenki az előbbiekre vágyik, de ugyanígy vannak tapasztalatai az utóbbiakból is. Mitől függ, hogy egy kapcsolat jól vagy

rosszul működik? Hányféleképpen lehet valami jó vagy rossz? Nem tudom, de azt tudom, hogy a dolgokat általában nem csak egyféleképpen lehet jól csinálni. Hajat befonni, palacsintát sütni, történestanulmányt írni: mindegyiket lehet többféleképpen is. Nincs „egyetlen üdvözítő út”, amely semmivel sem helyettesíthető. Az egyetlen úthoz ragaszkodók általában nagyon korlátolt gondolkodásúak. Az emberi kapcsolatokat is lehet tehát többféleképpen működtetni. Van azonban az éremnek másik oldala is: a dolgokat mindig sokkal többféleképpen lehet rosszul csinálni, mint jól, legyen szó hajfonásról, palacsintasütésről, történelemről – vagy éppen emberi kapcsolatokról. Jól csinálni valamit néhányféleképpen lehet, de a rossz lehetőségek száma elméletileg végtelen. A feladat: megtalálni az emberi kapcsolatok működtetésének néhány helyes módját! A létező kapcsolataink nagy része nem archetipikusan jó vagy rossz, hanem valahol a kettő között jár, de az a dolgunk, hogy minél jobba tegyük azokat, és ne rosszabbá. Jobbá tenni nem lehet akárhogy, rosszabbá viszont igen...

Az elmúlt hónapok pandémiája ráirányította a figyelmet az emberi kapcsolatok egy különleges vonatkozására: a kapcsolataink éltethetnek és pusztíthatnak is. Minden vírus, így ez a „koronás” is, kontaktusok útján terjed, ezért mindnyájunknak meg kellett tanulni, hogy a vírus visszaszorítása érdekében izolációra van szükség, tehát az érintkezéseink számát csökkentenünk kell. Pontosabban: transzformálnunk kell azokat a fizikai valóságból az internet világába. Ennek a kapcsolatátrendezésnek a kihívásairól, nehézségeiről és gyümölcseiről mindnyájunknak vannak közvetlen tapasztalatai, ezért erről most nem szeretnék bővebben szólni. A pandémia egyik tanulsága viszont éppen az volt, hogy szelektálnunk kell a kapcsolataink között: melyikre van feltétlenül szükségünk, és melyik mellőzhető? Magyar etológusok javasolták egy tanulmányban a minőségi kontaktus-kvóta (QCQ) fogalmának bevezetését, amely azon közeli kontaktusok minimális számát írja le, amelyre egy egészséges pszichének szüksége van. A kapcsolatokat gyakoriság, időtartam, fontosság és más szempontok alapján lehet jellemezni, írják a kutatók, ám például a „fontosság” rendkívül szubjektív és ideiglenes szempont. Egy közjegyzőnél tett félórás látogatás során például a közjegyző személye ill. a vele való kontaktus lehet nagyon fontos (általában az is, hiszen sok-sok pénzbe kerül, és még mindig nem lehet virtuális csatornákkal helyettesíteni), de a kölcsönös elköteleződés és ismétlődés hiányában ennek a kapcsolatnak a pszichés egészséghez vajmi kevés köze van. A minőségi kontaktus-kvóta még csupán kidolgozatlan elmélet, de ha szeretnénk, hogy életünket minél kevésbé zilálja szét a vírus és a miatta elrendelt számos korlátozás, akkor érdemes átgondolnunk, hogy melyek is a minőségi kapcsolataink, és miképp lehet

ezek egy részét online működtetni. (Vö. online közösségi találkozók...)

Folytatva a kapcsolatok kétfelé osztását: megkülönböztethetjük egymástól a szimmetrikus és az aszimmetrikus kapcsolatokat is. Mondhatnék mellérendelöt és alá- ill. fölérendelöt is. Szimmetrikus kapcsolaton nem azt értem, hogy a kapcsolat két résztvevője egyformán viszonyul a másikhoz, hanem azt, hogy azonos súlyú szereplőként vannak jelen benne – az aszimmetrikusban pedig értelemszerűen nem egyenértékűek. Tipikusan szimmetrikus kapcsolat köti össze a kollégákat, barátokat, a testvéreket és a házastársakat is. Az aszimmetrikus kapcsolatok általában a főnök-beosztott, szülő-gyerek, tanár-diák, orvos-beteg, és lelkivezető-vezetett között fennálló viszonyok.

Az élet azonban gyakran hoz olyan helyzeteket, amikor szimmetriák és aszimmetriák keverednek, esetleg meg is fordulnak. Előfordul, hogy két barát, akik ugye szimmetrikus kapcsolatban állnak, aszimmetrikus viszonylatba kerülnek, például azért mert az egyiknek megfájdul a foga, a másik pedig történetesen fogorvos. (A fogorvosi széknél aszimmetrikusabb helyzetet nehéz elképzelni...) Egy sebész főorvos is kerülhet olyan helyzetbe, hogy az egyik beosztottjának kése alá kerül, és máris létrejön a fordított aszimmetria. Különösen így van ez, ha eközben baráti viszony is van köztük. Akkor az ő kapcsolatuk most szimmetrikus vagy aszimmetrikus?

Lehet, hogy érdemes újragondolni ezt a felosztást. Nem a két ember közötti kapcsolat maga lesz feltétlenül aszimmetrikus az említett orvos-beteg helyzetekben, hanem a kapcsolatuk aktuális funkciója vagy viszonylata. Ez a funkció változhat akár napjában többször is, ettől még a kapcsolatuk maradhat baráti, amelynek viszonylata pedig – egészséges barátság esetén – szimmetrikus. Egy házasságban is a felek – jó esetben – egyenrangúak, mégis számos aszimmetrikus viszonylat képzelhető el férj és feleség között olyan helyzetekben, mint főzés, barkácsolás, túrázás stb., ahol az egyikük irányít, a másik utasításokat követ. (Szándékosan nem megyek bele, hogy az említett helyzetekben inkább a férj vagy a feleség az irányító...) Mindazonáltal nem tagadható, hogy léteznek olyan házasság (és egyéb) kapcsolatok, ahol az alá-fölérendeltségi funkciók végletessé válnak, és olyan mélyen átítatják a két ember kapcsolatát, hogy végképp nem beszélhetünk szimmetrikus viszonyról. Ez azonban aligha egészséges. Azt hiszem, minden emberi kapcsolatban érdemes törekedni a szimmetriára vagy egyenrangúságra, még akkor is, ha egyes funkciók vagy viszonylatok eleve aszimmetrikusnak bizonyulnak.

Azt vettem észre magamon, hogy bár bőven volt és van is részem aszimmetrikus funkciójú kapcsolatban, ritkán érzem otthon magam az ilyen helyzetekben,

különösen akkor nem, ha én vagyok „felül”. Másfél évtizede tanítok, ebből majdnem tíz éve ókortörténet Egerben ill. az ELTE-n. Az egyetemi oktatók és hallgatók viszonylata szükségképpen aszimmetrikus funkció, alapvetően én tanítom őket, és nem fordítva (még ha az ember valóban sokat tanul is közben, ugye docendo discimus), mégis arra törekszem, hogy ezt az aszimmetrikus viszonyt is „szimmetrizáljam”, azaz hogy felemeljem a hallgatókat a magam szintjére. Ez sokszor irreális, sokszor vezet kudarchoz, mégsem tudom feladni, sőt azzal hitegetem magam, hogy ez a „felemelés” az eredményes pedagógiai munka eszköze. Mit csinálok a hallgatókkal? Ha a keretek adottak, igyekszem beszéltetni őket, és meghallani az ötleteiket, kérdéseiket. Igyekszem válaszolni is ezekre, és próbálok nem úgy tenni, mintha azt hinném, hogy csak én tudhatom a jó választ. És próbálok mindeközben a lehető legjobbat feltételezni róluk: biztos komoly háttérismeretekkel rendelkeznek, biztos jó ötleteik lesznek, biztos szorgalmasan készülnek majd... Sok csalódás ér, mégsem tudom másképp csinálni. Meg kell próbálni belelátni a hallgatókba azt is, ami még nincs ott, de talán megszülethet bennük!

Hasonló a helyzet a Bokor katechumenátus-tanfolyamán, amelyen az öskeresztény hagyományt (és Kovács Lacit) követve igyekszem megismertetni a résztvevő fiatalokat az Egyháztörténet, a Dogmatika, az Etika és a Szentségtan alapjaival, hogy három éves felkészülés után tudatos és kérielt döntést hozzanak, ha Jézus tanítványai akarnak lenni, és ennek külső jeleként megkeresztelkedjenek és elszántózzanak. (Nem tudom elhallgatni, mekkora örömet jelent nekem, hogy öt fiatalal három éven át együtt dolgozhattam, és holnap megtarthatjuk – szabad ég alatt – az elszántózással egybekötött keresztelőt! Hála ezért nekik, Kovács Lacinak, és persze a Jóistennek is! Remélem, lesz folytatás!) A katek tanfolyamán sok tényszerű ismeretet is átadtam, de a legfontosabb az volt, hogy igyekeztem megértetni a fiatalokkal: a hitbeli és etikai kérdésekre gyakran nincs biztos vagy egzakt válaszuk. De legalábbis egyszerű válaszuk nincs. (Nekem legalábbis nincs.) Ha minden emberi erőszakot elítélünk, akkor jó-e, hogy van rendőr, aki fenntartja a rendet az utcán? Ha az önmagunkat is szegényítő osztozás a célunk, akkor miért akarunk mi magunk is egyénileg és országosan is egyre gazdagabbak lenni? Ha Isten tökéletes, akkor miért teremtett ilyen tökéletlen világot? Sorolhatnám tovább a nehéz kérdéseket, amelyekre mindnyájan próbálunk választ adni az életünk adott pontján. A lényeg azonban, hogy ne akarjuk készen elfogadni a tekintélyek által kínált válaszokat, hanem találjuk meg a magunkét. A katekumeneknek is rá kell jönniük, hogy senki élő ember, sőt még én sem tudom a választ az összes fontos kérdésre...

Ehhez azonban arra van szükség, hogy magam mellé emeljem őket a gondolkodás során, partnereként kezeljem őket, és ne akarjam jelentéktelennek vagy könnyűnek tekinteni már az első saját kérdéseiket sem. Mert bár nem igaz az a régi tanári lózung, hogy „nincsen buta kérdés”, mégis a butább kérdésektől haladhatunk előre az értelmesebb, bonyolultabb, mélyebb problémák felé. Már az is nagy fejlődés, ha megtanuljuk feltenni a jó kérdéseket. Ehhez azonban előtte sok „buta kérdésem” kell túljutnunk. Visszakanyarodva az aszimmetrikus funkciójú emberi kapcsolatok témájához: ezeket a viszonyokat érdemes lehet tudatosan szimmetrizálni, azaz minél inkább egyenrangú kommunikációvá formálni. A tökéletesség ebben is – mint mindenben – elérhetetlen, de törekedni rá kötelező.

Egy utolsó – Pál Feritől kölcsönzött – gondolatmenet az emberi kapcsolatokról. Ő elsősorban a párkapcsolatra értette, de én bátran kitágítom: minden fontos, kölcsönös, tartós kapcsolatunkra érvényesnek tekintem. A gondolat lényege pedig, hogy egy kapcsolatban nem elég egymást szeretni, hanem a kapcsolatot magát is szeretni kell, mintha az is egy önálló élőlény volna! Ez persze fikció, de hasznos fikció. A tartós kapcsolatokban (családban, baráti közösségben, stb.) olykor kompromisszumokra kényszerülünk – minél szorosabb, közelebb egy kapcsolat, annál gyakrabban. Kompromisszumokat pedig mindenkinek kötnie kell (és ezt már Vekerdytől idézem, illetve általa Mérei Ferentől): „az inkább egészséges emberek (persze senki nem az teljesen, ahogy senki sem beteg teljesen) többnyire jó kompromisszumokat kötnek, az inkább neurotikus emberek többnyire rossz kompromisszumokat. Aki nem köt kompromisszumot, az elmebeteg. Az elmebeteg az, aki tudja az egyedül üdvözítő igazságot.”

Szóval szeretni kell a kapcsolatot magát, például a házasságot, és akkor más szint nyernek a kompromisszumok, mert nem a feleségem önmagában az a lény, akiért kompromisszumot kötök, hanem a házasságom léteért engedek: mert szeretem magát a kapcsolatot is. Ugyanígy szerethetem a gyerekeimhez, a szüleimhez, vagy a testvérbarátaimhoz fűződő kapcsolataimat is. Ha pedig szeretem ezeket a kapcsolatokat, akkor azok visszahatnak rám, mert ezek által az identitásom kapcsolati jellegű, társas természetű lesz, és így magamat is (és a másikat is) jobban tudom szeretni.

III. Kapcsolat Istennel

Korábban azt mondtam: kapcsolat az, ami két dolog között van, és ez a kapcsolat a maga fizikai mivoltában ritkán látható. De mit mondjunk az Istenhez fűződő kapcsolatáról? Kapcsolat magával a láthatatlannal? Netán a nem létezővel?

Gyakran teszik föl a kérdést: hiszel Istenben? Nem szeretem ezt az eldöntendő kérdést, mert általában egy kimondatlan skatulyázással fenyeget. Akár igennel, akár nemmel felel rá az ember, a beszélgetés kontextusától függően bekerül egy fekete-fehér dobozba, pl. „vallásos”, „ateista”, vagy ilyesmi. Jobban szeretem ezt a kérdést: mit gondolsz Istenről? Egy Jordan Peterson nevű kanadai pszichológustól hallottam, hogy amikor a fenti eldöntendő kérdést hallja, azt szokta felelni: „próbálok úgy cselekedni, mintha létezne Isten”. Tehát Isten objektív létezésétől függetlenül gondolhatjuk azt, hogy Isten létét feltételezni egyénileg és társadalmilag is hasznos fikció. Ahogy Voltaire mondta: „Ha nem volna Isten, fel kéne találni.”

Csak hogy egyáltalán nem mindegy, hogy milyen Istent képzelünk el, mert az adott Istenkép más-más világképet, emberképet, etikai normákat eredményez. Társadalmilag hasznos lehet elképzelni egy büntető, bosszúálló Istent, akire rábízhatjuk az evilágban megtorlatlanul maradt igazságtalanságok jóvátételét, de talán nem kell részletezni, hogy miért nem előnyös ugyanez a fikció a korábban tárgyalt aszimmetrikus emberi viszonylatokban.

Az Istenhez fűződő kapcsolatról iszonyú nehéz őszintén beszélni. Nemcsak azért nehéz, mert valójában egy bennünk élő Istenképhez fűződő kapcsolatról van szó, hanem azért is, mert ez az Istenkép a személyiségünk legmélyén van, olyan mélyen, hogy nehéz szavakba önteni. Az anyánk méhétől kezdve minket ért élmények (különösképpen a gyerekkori élmények) jelentős mértékben formálják ezt a mélyben élő Istenképet. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az érett fejjel befogadott racionális gondolatok ne tudnának hatni e képre. Van, akinek belső Istenképét (és ezáltal Istenkapcsolatát is) inkább az érzelmi élmények befolyásolják, és van, akinek a későbbi tanulmányai.

Az én esetemben mindkettő meghatározó, legalábbis nem tudom megmondani, melyik a fontosabb. Gyerekkori élményeimből, azt hiszem, olyan Isten képe rajzolódik ki bennem, aki folyton nagyon drukkol nekem, a szorongó kisfiúnak, aki arra hív, azt várja tőlem, hogy jót tegyek, aki szomorú, ha nem azt teszem, amit ő szeretne, de (és ez a legfontosabb!) a szeretetéből kiesni képtelenség. Bármit teszek is, benne maradok. Nyilván szülői, nagyszülői minták építették ki bennem e kicsit elváráscentrikus, de mégis „puha” képet. A Bokorban tanultak szerencsére harmóniában vannak e képpel: megtanultam, hogy Isten maga a szeretet, akit felismerhetünk a többi emberben és az egész teremtett világban. Megtanultam, hogy ez a Szeretet önmaga lényegére, azaz szeretetre teremtett minket is, amely osztozásban és egymás szolgálatában nyilvánul meg, sőt abban is, hogy a különbözőségeinket békeességben igyekszünk elviselni, azaz nem bántjuk egymást sem szóval, sem tettel.

Ezen kívül megtanultam azt is, miképp töltssem meg erkölcsi tartalommal a Szentháromságos Egyisten dogmáját, amely most újra visszavezet az előadás témájához. Isten ugyanis, ahogy a Bokorban tanultam, nem a végtelen egyetlenség, hanem a három (azaz a SOK) egysége. A Szentháromságban a Lélek teremt kapcsolatot Atya és Fiú között, mert ez az Atya és a Fiú közös lelke. Isten tehát maga is „kapcsolatban” él, nem egyedül, és ez a Szentháromság minden földi szeretetkapcsolat ősmintája, de leginkább a házasságé és a családé. Ha ez az Istenkép (fikció) helyálló, akkor Isten velem is folyamatos kapcsolatban áll, akár odafigyelek rá, akár nem.

De hogyan lehet ezt a kapcsolatot a magam részéről is jobban működtetni? Az egyszerű, őszinte válasz: fogalmam sincs. A különféle vallási hagyományok ezerféle technikát, praktikát ajánlanak, amelyekből néhányat én is kipróbáltam már: ima az egyéni rejtekben, házastársi ima, családi ima gyerekekkel, éneklés, meditáció, stb. Némelyik jobban működött, mások kevésbé, de még nem találtam igazán kielégítő megoldást, ezért nem volna illő, ha e téren én próbálnék tanítani másokat. Valószínűleg itt is igaz, hogy nincs egyedül üdvözítő út, hanem kinek-kinek meg kell találnia a sajátját. Én még keresem – szerencsére nem egyedül: van feleségem, gyerekeim, közösségi barátaim, akik tükröt – olykor utat is – mutatnak nekem. Furcsa viszont, hogy míg az emberi kapcsolataink működtetésében feltartóztathatatlanul törnek előre a modern, digitális technológiák (közösségi oldalak, képmegosztók, csevegőprogramok, videókonferenciák, stb.), az Istenkapcsolatunkban nemigen élünk ilyesmikkel. Nekem legalábbis soha nem jutott eszembe imádkozós mobilapplikációkat keresgélni a neten – eddig. Pedig, mint kiderült, ilyenek is vannak: „Ora”, azaz „Imádkozz!”, „Napi imák és áldások”, muszlim imaóra-értesítők, stb. Végtelenül idegennek tűnik? Nekem is. De az alapelv nem kéne, hogy felháborítson: ha már úgyis mindenre használjuk a mobilunkat, akkor éppen erre miért ne lehetne? Bevallom, egy ógörög Újszövetség-applikáció már évek óta ott van a telefonomon. Eredetileg azt szerettem volna, ha azon olvashatnám gyorsan és egyszerűen a napi igéket, de hamar ellustultam. És ha egy app minden nap eszembe juttatná...?

Bármeddig jutottunk a tudományos fejlődésben, Isten továbbra is nagy rejtély az ember számára, ezért a vele való kapcsolat is talányos marad. Amíg ez a mai előadás készült, sokat gondolkodtam rajta, miként alakult az én kapcsolatom Vele. Főleg akkor hívtam, ha bajban voltam? Néha akkor is, ha nagy öröm ért? Igen. De a leginkább akkor éreztem magam közel hozzá, amikor úgy tűnt, feladatra leltem az Ő szölejében. Amikor egy kicsit másokért (tehát Érte is) dolgozhattam, nem magamért. Talán ez számomra ennek az előadásnak a

végző tanulsága. Találj magadnak Istennek tetsző feladatot, és megjavul a kapcsolatod Isteneddel!

KÉRDÉSEK:

Bemelegítés: Te milyen kapcsolatok „szakértője” vagy? Melyek most életed legfontosabb kapcsolataid?

Hogyan kezeled szimmetrikus ill. aszimmetrikus funkciójú kapcsolataidat?

Javuló vagy romló tendenciát mutat-e a kapcsolatod Isteneddel?

Mely kapcsolataidat segítik, és melyeket hátráltatják a technika vívmányai?

vBNT 2020. augusztus 15.

CZIRE SZABOLCS

INTERJÚ GROMON ANDRÁS „TISZTELETBELI UNITÁRIUSSAL”,

...akit 20 évi lekipásztori működés után, 1996-ban a hivatalos tanítástól eltérő nézetei miatt felfüggesztettek a papságból, ill. kiközösítettek a római katolikus egyházból. Azóta részben fordítóként, részben mentális segítőként dolgozik. Különböző kiadók gondozásában kéttucatnyi könyvfordítása, nagyszámú tanulmánya és írása jelent meg, illetve most áll kiadás előtt az ötödik vallási-teológiai tárgyú saját könyve. (Isten országa rajtatok áll vagy bukik!)

András, egy hozzád közel álló ismerős hogyan mutatna be?

Beállítottságától függően azt mondaná, hogy „egy kirúgott pap”, vagy „egy pap, aki kilépett”.

Te is ezt mondanád el magadról?

Nem. Nem akarnám a következményt elsődlegesnek tartani.

Induljunk pár hétköznapiabb, bemelegítő kérdéssel. Mi a kedvenc ételed?

Huh, erre nem készültem... Paprikás csirke nokedlivel. De még inkább a lecsó. Van egy saját receptem is,

hosszú éveken át kísérleteztem ki; vörösbort is teszek bele.

Hallgatsz zenét?

Manapság inkább háttérzeneként hallgatok barokk zenét a munkához, leginkább Bach és Schubert műveit.

Nézel filmeket? Van kedvenc alkotásod?

Évtizedek óta nem nézek filmeket. Korábban Tarkovszkijt szerettem, de a film soha nem foglalt el központi helyet az életemben.

Ezzel állást foglalsz a mai filmkinálattal kapcsolatban?

Nem lenne igazságos, ha véleményt alkotnék. Egyszerűen nem kerestem, illetve nem jutottak el hozzám meggyőző alkotások.

Gondolom, hogy a könyvekkel más a helyzet. Kik voltak számodra meghatározó szerzők?

Valamikor nagyon sokat olvastam, elsősorban a katonaságnál (akkor még nem volt világos számomra a jézusi erőszakmentesség...), majd a szemináriumban, a teológia idején. A szépirodalom meghatározó az életemben, elsősorban Kodolányi, Sánta Ferenc és Vercors, a költészetben például Váci Mihály és Szabó Lőrinc. Aztán ott van Hanna Wolff pszichológus-teológus, akinek pár könyvét le is fordítottam. Anton Mayer A cenzúrázott Jézus c. könyve alapmű számomra. Továbbá Erich Fromm is fontos szerző az életemben.

Van olyan idézet, amely mintha a saját lényegedet fogalmazná meg?

Az utóbbi időben jellemzőnek érzem ezeket a sorokat, kíváncsi vagyok, hogy felismered-e: „Semmi más ne vezéreljen bennünket, mint szüntelen készen állni a változásra, ha jobbat és igazabbat foghat fel elménk. Ne tétovázzunk odahagyni, amit igazságnak véltünk eddig, ha az igazabbról győzetünk meg elménk és lelkiismeretünk által.”

Ez Husz János, az új könyved egyik mottójaként olvastam...

Így van!

Azt hiszem, hogy értem, mire utalsz vele. Állítsuk hát meg egy kicsit az időt: 1991. húsvét reggele, Budapest, Széphalmi Egyházközség. Mit látsz?

A nagyhét szerdájánál kell kezdenem, amikor elkezdtem készülni a húsvéti prédikációra. Ez 15. papi évem volt, és annyiszor prédikáltam már Jézus feltámadásáról. Akkor még úgy hittem a feltámadást, amiként azt az egyházam vallja. Azon gondolkodtam, hogy mit prédikáljak erről. A könyvespolcomon belebotlottam Karl Herbst A valódi Jézus könyvébe, és fennakadtam egy mondatán: „Jézus nem halt meg, hanem magához tért.” Először azt hittem, nem értem jól a német szöveget. Rögtön nem győzött meg, de rettenetesen elbizonytalanított. Úgy éreztem, ezek után nem lehet kiállni azt prédikálni, hogy Jézus feltámadt. Így inkább általánosságban az ünnepről, ünneplésről prédikáltam. Ezek után egy évig szakirodalmat olvastam a témáról. 1992 húsvétján még mindig nem akartam alakulóban lévő új nézeteimről beszélni,

helytelen lett volna „elrontani az ünnepet”, de az ünnepet követő hat vasárnapon keresztül a Herbst-könyv vonatkozó fejezetét ismertettem a prédikációimban.

Mi volt a hatáság részéről a válasz?

Valaki följelentett; nem tudom, hogy kicsoda. Jelezte az esperesnek, az esperes a püspöknek, és egy-két hónap múlva a püspök hívott is magához a prédikációim ügyében. A püspöknek – akit még plébános korából ismertem, tegeződő viszonyban voltunk – azt írtam, hogy nagyon szívesen beszélgetek vele bárhol, kivéve a püspökséget.

Miért?

Ahogy a püspöknek is írtam: el akartam kerülni az eljárás inkvizíciós jellegét. Ez valamikor májusban volt, de végül elmaradt a találkozás. Később rájöttem, hogy miért. Ő már tudhatta, amit én még nem, hogy 1993-tól a mi egyházközségünk átkerül a Székesfehérvári Egyházmegyéből az Esztergomi Főegyházmegyéhez; tehát azt gondolhatta magában, hogy foglalkozzon ezzel majd az esztergomi kollégája. 1993 júniusában át is kerültünk, és augusztusban már hívott is Paskai bíboros, rögtön azután, hogy a papírügyeket elintézték. Ez megerősíti az átpasszolásra vonatkozó gyanúmat.

Ennek aztán kiközösítés lett a vége...

Erről azért mondanék pár szót. Behívott Paskai érsek, azzal, hogy: „Atya, hallom, hogy Jézus feltámadásáról az egyház tanításával ellentétesen prédikál. Igaz ez?” Erre én: „Nem válaszolok erre a kérdésre.” „Hogyhogy?” „Ha esetleg nem megfelelően válaszolok, akkor kikerülhetek az utcára, nekem pedig se lakásom, se állásom. Egyénként sem értem, hogy miért engem tetszett behívni. Miért nem a dúsgazdag pesti plébánosokat; meg lehetne kérdezni tőlük, hogy honnan van a gazdagságuk.” Mindezt pléhpofával, félig-meddig viccesen mondtam. Mivel ez a kérdőre vonás augusztus 20-a után volt, még hozzátettem: „Most hallom a rádióban, hogy a bazilika plébánosa azt mondta: Szent Istvánban az volt a nagy, hogy egyik kezében tartotta a keresztet, a másikban a kardot. Talán meg lehetne kérdezni tőle, hogy ez miként függ össze az evangélium szellemével. De azokat is be lehetne hívni, akik az elmúlt rendszerben kiszolgálták a kommunista-ateista államhatalmat.”

Becsületére legyen mondva, lehajtotta a fejét, és egy szót sem szólt. Ugyanis tudta, hogy ez elsősorban neki szólt. Aztán hosszasan elbeszélgettünk teológiáról. Szerintem húsz éve nem beszélt már senkivel teológiáról, így nagyon örült neki, és azzal bocsátott el, hogy csak azt kéri, hogy ne prédikáljak ilyenekről. „Hogy a plébánián miről beszél szűk körben, az a maga dolga, de a szószékről ne hirdesse!” Erre azt feleltem: „Bíboros úr, nekem nincs két meggyőződés, egy a plébánián s egy a szószéken.” Ezzel véget is ért volna az ügy, elfogadta volna a dolgot.

De te továbbvitted a herbsti gondolatot...

Igen. Az ügy folytatását és lezárását a Herbst-könyv eredményezte, amelyet 1995-re lefordítottam, és az év tavaszán ki is adtam. A templomban is árusítottam. Aztán Advent elején az Új Emberben, a katolikus hetilapban megjelent egy féloldalas írás Szabó Ferenc tollából, Az ál-Jézus és hamis prófétái címmel. Amikor ez megjelent, tudtam, hogy vége(m) van. Januárban ismét hívott a bíboros. De továbbra sem láttam be, hogy ilyen nézetekkel nem lehet prédikálnom. Erre ő elővett egy előre megszövegezett, lepecsételt iratot, amelyben felszólított arra, hogy mondjak le a széphalmi plébániáról. Erre én: „Nem mondhatok le csak úgy, meg kell beszélnem a munkáltatómmal.” Ezt komolyan is, meg humorosan is mondtam, hiszen a személyi igazolványomban a Széphalmi Egyházközség szerepelt, mint munkáltató. Meg kellett kérdeznem az egyházközséget. Egy gyűlésen tájékoztattam is a képviselő testületet, és azt javasoltam, hogy tartsunk szavazást. Kihirdetem, hogy mi történt, felolvasom a bíboros levelét, s minden 14 év felettinek adunk cédulát, amire ráírhatja, hogy lemondjak-e, vagy se. Úgy emlékszem, hogy ezen az első szavazáson 328-an szavaztak, s ebből 9-en írták azt, hogy mondjak le.

Ez elképesztő! A HVG-ben olvastam erről Gerlőczy tollából.

Visszaírtam Paskai bíborosnak, hogy ez az eredmény, vox populi vox Dei (a nép szava az Isten szava), tehát nem mondok le. Egy hónap múlva jött egy levél, amely a felfüggesztésemről és a kiközösítésemről szólt, és ismét kérte a lemondásomat. Újra népszavazást tartottunk, ezúttal 18 évtől felfelé, de az arány ugyanaz maradt, így nem mondtam le. De ahogyan úton-útfélen beszélgettem az emberekkel, világossá vált számomra, hogy nagyjából egy hónap alatt megváltoztatták a véleményüket... Ekkor benyújtottam a lemondásomat, ez 1996. május 31-én történt.

Az ügy eljutott Rómáig?

Szabó Ferenc cikkének megjelenése táján a hírek szerint két budapesti professzor fordult Paskai bíboroshoz azzal, hogy ha nem intézkedik, akkor ők intézkednek Rómában.

A hosszas meghurcoltatás eredménye végül is a felfüggesztés és kiközösítés lett 1996-ban. Mennyire volt gyakori, hogy plébánost közösiessenek ki?

Tanításbeli okból, úgy sejtem, évszázadokra visszamenően nincs rá példa. Persze nőülés és egyéb fegyelmi okokból akad, de az nem kiközösítés, csak felfüggesztés. Mivel alapvetően konfliktuskerülő vagyok, a hétköznapiakban biztosan sokszor megtörtént, de lényegi kérdésben nem hinném.

Gondolom, hogy téged is megpróbáltak beszervezni...

Persze, a néphadseregben engem is megpróbáltak beszervezni, mint minden bevonult kispapot. Megkeresett az illetékes elhárító tiszt, aki megkérdezte, milyen papokkal tartok kapcsolatot. Erre nem akartam

válaszolni, mire ő azt felelte, hogy úgy is tudják. Vagy kétszer keresett még, aztán eltűnt. Amikor letelt a két év, s visszamentem a szemináriumba, akkor ismét keresett. Találkozóra hívott, ún. „presszózásra”. Első és utolsó alkalommal elmentem a presszóba, megittam az állam költségére egy konyakot, és megtagadtam a beszervezési ajánlatot azzal, hogy „nem leszek spicli”. A tiszt azt válaszolta: „Ó, dehogy, ez csak olyasmi, amit minden előjárója megtesz.” Gondolom, nem lett volna szabad neki lebuktatnia az előjárókat. Mindenesetre azt feleltem, hogy az az ő lelkiismeretükre tartozik. Aztán azzal környékezett, hogy küld majd virágnyelven képeslapot, hogy hol és mikor találkozunk. Azt feleltem, hogy „ne képeslapot küldjön, hanem idézést, s akkor szívesen megyek”. Később még egyszer találkoztam vele. Ki akartam menni az NDK-ba, de az engedélyezett 30 nap kétszeresét szerettem volna megkapni. Beadtam a kérelmet, behívtak, s az a pofa, aki a hadseregben katonai egyenruhában, a presszóban civilben, ezúttal rendőri ruhában fogadott. Azt mondja: „Tudom-e, hogy nem kötelesek megadni az engedélyt?” Mondom: „Akkor nem fogok menni sehova.” Mire ő: „Tudunk mi magával másként is beszélni...” Majd: „Menjen ki, üljön le!” De 10 perc múlva kezembé nyomták az engedélyt.

Max Weber szerint a stigma és a karizma kéz a kézben jár együtt. Téged stigmatizált a közösség. Volt ez hatással az intézménymentes tekintélyedre?

A kiközösítés előtt sem úgy gondoltam, hogy az intézménytől vagyok valaki. Valahogy mindig idegen testnek éreztem magam a klérusban. Ezért a kiközösítés sem hozott lényeges változást.

Vermes Géza „gondviselésszerű véletleneknek” nevezte élete fontosabb fordulóit. Te inkább a „sorszerű véletlen” kifejezést használsz. Említenél néhányat?

Nagyon sok van. Mondom a legfontosabbakat. Piaristák. 14 éves koromban a pesti piarista gimnáziumba kerültem. A pilisvörösvári kántor ajánlotta a szüleimnek, hogy oda írassanak be. Ha nincs ez a kántor, és nincsen jó kapcsolatban a szüleimmel, akkor ki tudja, hogyan alakul az életem. A piaristáknál két dolog volt meghatározó számomra. Az egyik a fegyelem és a nagyon kemény munka, a maximális szellemi teljesítményre törekvés. A másik a magyartanáromnak a dolgozatíráásra vonatkozó alapelve: „Minden mondat a címről szól, sajtgyártás nincs!” Vagyis lyukakat ne írogassunk. Kegyetlenül áthúzta a mellébeszéléseket, akár a teljes szöveget is. Ezzel megtanított a lényeglátásra. Amit azóta írtam, azt ennek a mondatnak köszönhetem. Ez tényleg sorsfordító volt.

Aztán a pályaválasztás, a papság. 16 éves koromig nem tudtam, mi akarok lenni, de jámbor katolikusnak neveltek, így 12-13 éves koromtól imádkoztam azért, hogy Isten mutassa meg, mi legyenek. (Az imádkozás

gyakorlatilag azt jelentette, hogy jó katolikusként elmondtam a Miatyánkot meg az Üdvöz légy, Máriát.) Aztán ahogy 16 évesen egyszer mentem az úton, hirtelen belém csapott, hogy pap kell legyek. Pedig akkor egyáltalán nem is gondolkodtam ezen. Valahogy azonnal tudtam, hogy ez a válasz az imáimra.

A Bulányi Györggyel való találkozás is ilyen sorsszerű véletlen?

Mindenképpen. Bulányi atyához kispaptársaim vittek el egy alkalommal. Így kerültem egy számomra meghatározó körbe, a Bokor Közösségbe. Bulányi atyától került hozzám a Herbst-könyv, persze, ő nem tudta, hogy több más kötetel együtt mit adott nekem. Ez a könyv nemcsak a kiközösítés miatt volt sorsfordító, hanem az evangéliumról alkotott nézeteim szempontjából is.

Aztán az első könyvem. Széphalmon történt, hogy egy idősebb hölgy felvetette, miért nem adom ki a prédikációimat. Sosem gondoltam erre, és még jó ideig nem is foglalkoztatott. Csak miután kitétek. Így született meg a *Ki dobja az első követ?* kötetem. Ha a hölgy nem veti fel, lehet, hogy soha nem írtam volna meg. A kommentárírás ugyanígy kezdődött el. Egy fiatal házásoknak szóló körben, ahol a Szentírásról beszélgettünk, mondta az egyik anyuka, hogy tudom-e, micsoda felelősség – az, ha valaki ilyeneket tud, mint én, és nem írja le. Ebből a mondatból született a három evangéliumkommentár.

A kommentárjaid sajátos formában íródtak: a lap tetején pár evangéliumi sor, alatta végig lábjegyzetek. Ez nagy alázatot sugall.

A szakirodalomból ismert, klasszikus értelemben vett kommentárt nem tudnék írni, erre alkalmatlan vagyok. Az én kommentárjaim nem szintetizáló jellegűek, mint a klasszikus kommentárok, hanem részletkérdésekhez szólnak hozzá a lábjegyzetekben.

Aztán a Jézusról szóló írásaidban továbbgondoltad a kommentárokat. Ott azért már szintetizálóbb vagy.

Nem nevezném kifejezett továbbgondolásnak – inkább összegzésnek –, noha olykor valóban úgy éreztem, már többet tudok egy-egy témában, mint a kommentárok írása idején. Például ilyen az, hogy Máté rendszeresen megtorpedózza Jézus példázatait, átfordítja azok üzenetét.

Van egy eredeti feltevése: Jézus mindig, vagy legalábbis gyakran nyitott kérdéssel fejezi be a példázatait. Nyilván ez nem követhető végig az evangéliumokban, részint talán szövegahagyományozási okokból, de figyelemre méltó felvetés.

Ez abból ered, hogy találtam 4-5 olyan helyet, ahol lehántva a toldalékokat kiderül, hogy vannak ilyen példázatok. Ha a tétel igaz, akkor ez is segíthet a torzulások javításában.

Crossan újabban arról beszél, hogy a példázatok eredendően paracitipatorikus pedagógiát képviselnek, tehát a hallgatók bevonása, párbeszédre bírása által működtek. Ez részint kapcsolható a te felvetésedhez.

Sajnos nem ismerem Crossant, de utána fogok nézni. *Milyen helyzetekben érzed úgy, hogy spirituális élmények közelében jársz?*

Leginkább írás közben, mert inkább a szellemi felismerések embere vagyok. Ha voltak is kifejezetten spirituális élményeim, azok is mindig valamilyen intellektuális felismeréshez kapcsolódtak. Kettőt elmondanék. Az egyik, amikor Bulányi atyától megtanultam, hogy a páli megváltástan nonszensz (ti. hogy véráldozatával Jézus kiengesztelte az Atyát). Ez olyan döbbenetes, nagy élmény volt, hogy sorsfordítóvá vált az életemben. Ez 1974 körül lehetett.

Innen nézve a '96-os eseményeknek azért volt szellemi előzményük...

Igen. Már korábban, magamtól eljutottam oda, hogy nem fogadtam el a Szentháromság-tant és Jézus isten voltát. Az utolsó mozzanat volt csak, hogy elutasítottam Jézus feltámadását. És ez volt a másik nagy élmény: amikor Herbst hatására megváltam Jézus feltámadásának klasszikus értelmezésétől.

Van olyan, amiben nem értesz egyet Herbst felfogásával?

Igen; ő Jézus erőszakmentességét nem gondolja olyan komolyan, mint én.

Ebben egy lapon vagyunk. Hogy látod, merre tart a húsvét teológiája? Van rálátásod?

Sajnos, nincs. A kiközösítés óta kevés komoly teológiai munkát volt alkalmam olvasni. 1998-ban Máthé Tóth András, volt Bokor-tag, a szegedi egyetem vallástudományi tanszékének vezetője elintézte nekem, hogy kimehessek Bécsbe. Három hónapot kutattam kint, akkor írtam meg A feltámadás szakirodalmáról c. tanulmányt. Akkori kutatásom óriási csalódás volt nekem. Úgy éreztem, hogy a „tudósok” nem zavartatják magukat az evangéliumok szövegétől; például a Márk 16,5-ben szereplő ifjút valamennyien angyalként értelmezik, holott a görög szó egyértelműen fiatalembert jelent. Ők azonban eleve tudják, hogy mi mit jelent, ám ha az ember megkaparja a dolgot, kiderül, hogy ezek valójában előre megtanult értelmezések. Teológiai szemüvegen át nézik a kutatási területüket.

Nagyon sok közösségi munkát végzel, már felfüggesztésed előtt, és azóta is folyamatosan közösségekben tevékenykedsz. Mi motivál?

A Bokor Közösségben tanultam, hogy a kisközösségi formában lehet a legjobban továbbadni az evangéliumot. Negyven év tapasztalattal a hátam mögött ezt ma is így gondolom. Lélektanilag ez a legalkalmasabb forma az evangélium továbbadására. Persze, vannak nagy közösségi alkalmak is, a Bokor Közösségben is. E nélkül egy szokványos plébános életét éltem volna, hamar belefáradva. De a Bokor Közösség mindig adott munkát, feladatot, és spirituális élményeket is.

Van olyan csoport, amelynek negyven éve tagja vagy, és vannak, amelyeket te alapítottál...

1973 óta vagyok tagja annak az alapközösségnek, amelyet még Bulányi atya vezetett. A csoportból már többen is meghaltak. Havi rendszerességgel találkozunk. Aztán van egy gimnazista osztálytársaimból, illetve a feleségekből álló csoport, ez is vagy 30 éve létezik. Van továbbá két csoportom a széplalmi egyházközségből. Tehát jelenleg három csoportot vezetek. És van egy önképzőkör is, egykori Bokor-tagokból, az Elpidia Asztaltársaság. A csoport egyik tagjának van egy hasonnevű kiadója is, többnyire az én köteteimet adták ki.

Azt mondtad, a kiscsoportban lehet a legjobban továbbadni az evangéliumot. Furcsa dolgot kérdezek: Miért érdekel ez téged? Már nem vagy pap.

Hát ez tényleg jó... Nézd, ez elsősorban Bulányi atya hatása. Amikor elolvastam fő művét (Keressétek az Isten Országát!), annyira megragadott, hogy csak ezt akartam csinálni. Jézus tanítását és életpéldáját tartom az emberi élet megoldásának. Ha ezt követnénk, akkor élnénk úgy, ahogyan az méltó az emberhez. Akkor válnánk emberré.

Vezetsz-e naplót?

Nem. Korábban írogattam elmélkedéseket, de ez inkább meditációs valami volt, nem napló.

A HVG 1996-ban felvetette, hogy álláspontoddal az unitáriusokhoz kerülnél közel, de nem akartál átlépni. Mégis számos felületen van érintkezésed azóta is.

Ismerek néhány lelkészt, párszor meg is hívtak előadni. Valaki egyszer rávett, hogy menjek el a könyvhétre dedikálni. Ott egyszer csak megszólított egy úriember, és valami ilyet mondott: „Végre találkozom a Ki dobja az első követ? szerzőjével! Évek óta ebből prédikálok!” Kászoni József volt. Aztán meghívott, hogy havonta tartsak biblikus témájú előadásokat. Ezekon több lelkész is részt vett.

Tudnál néhány észrevételt megfogalmazni az unitárius közösségről?

Nincs annyi rálátásom, hogy erre feljogosítson. Élményem a találkozásokon keresztül valamivel több. Ha mégis meg kéne fogalmaznom egy érzést, azt mondanám, hogy eszméi, eltérő teológiája ellenére az Unitárius Egyház is olyan népegyház, mint a többi.

Mire szánsz szívesen időt?

Utólag úgy látom, életemben az volt a legfontosabb dolog, hogy megírtam a három evangéliumkommentárt. Hogy objektíve mit ér, az más kérdés. Jézus tanítását szeretném elemezni, megérteni, továbbadni, elsősorban írásban. Egyik öcsém, aki elolvasta a könyveimet, azt mondta, hogy ha befejeztem a kommentárírást, már csak az lesz a dolgom, hogy érthetően írjam meg az egészet. A tanulmányokkal ez is a célom.

Mire sajnálsz leginkább az időt?

Mindenre, ami a biológiai élethez tartozik. Evés, karbantartás, egyebek. Sajnos kevés időt szánok testedzésre is.

Szellemi rugalmasságot fegyelmezett életvitellel társul...

Bulányi atya szokta mondani magáról, hogy „féltékeny vagyok az időmre”. Állandóan igyekszem tenni valamit. Sajnos nem tudok kikapcsolódni, alig van pihenés az életemben. Az írás, a közösségek, az ügyesbajos elintézni valók töltenek ki minden percet.

Kéttucatnyi könyvfordításod jelent meg, köztük Harnack Adolf Dogmatörténete. Milyen szempontok szerint választod ki a fordítandó könyvet?

Ha én választhatom meg, hogy mit fordítok, akkor természetesen elsősorban az evangélium minél tisztább megközelítése érdekel, ilyenek: Karl Herbst: A valódi Jézus, Sárdy Péter: Jézus kincse emberek kezében, Anton Mayer: A cenzúrázott Jézus (kivonatos), Hanna Wolff: Jézus, a férfi (kivonatos), Hanna Wolff: Az egyetemes Jézus, Erich Fromm: A szeretés művészete (igen, ez az eredeti cím, nem pedig A szeretet művészete) még az előtt fordítottam le, hogy magyarul kiadták volna). A legtöbb könyvfordításom azonban megbízásra, pénzkereseti célból készült.

Ezek mellett pedig az „Érted vagyok” című lap főszerkesztője is vagy. A maga nemében páratlan lap. Mondanál erről pár dolgot?

Ez a lap rámszakadt, mert az alapítója másfél év után elment tanulmányútra. Így '92 óta én csinálom. Eleinte a Bokor „családi és közösségi lapja” volt, színes tartalommal. Aztán átalakult „a jézusi tájékozódás folyóiratává”. Teológia, spiritualitás, közösségi élet, a harmadik világ, a környezetvédelem, az erőszakmentesség – ezek adják a főbb rovatokat. Az anyagot nagyjából én gyűjtöm össze, külföldi újságokból és a Bokor-tagok írásából. Korábban sok jó tollú szerzőnk volt, de többségük sajnos már meghalt.

Az évek folyamán nagyon sok levelet váltottunk, többnyire evangéliumi szövegek kapcsán. A múltkor élesebb kritikát fogalmaztam meg, azóta is kicsit bánom. Azt mondtam többek között, hogy az a fajta eredetiségorientált vizsgálódás, amely a munkád irányultságát meghatározza, eléggé anakronisztikus, inkább a korábbi századforduló táján divott. Gondolkoztál még ezen?

Igen, gyakran eszembe jut, és ami az anakronizmust illeti, szó szerint véve egyetértek. Tisztában vagyok azzal, hogy az eredeti Jézus-szövegekhez sosem fogunk eljutni. Mégis azt mondom, hogy az általam alkalmazott módszer a legcélravezetőbb; lehet, hogy már kiment a divatból, de hiszem, hogy örök érvényű.

Az új könyvedben 33 tanulmány lesz. Melyiket emelnéd ki, mint legfontosabbat?

A legjelentősebbnek Az apokaliptikától megszabadított Jézus címűt tartom. És a „Jézus valláskritikája” is lényeges. A szabad Jézus címűben pedig az erőszakmentes Jézust és a tanításaiban megjelenő erőszakos képeket vetem össze.

Nagyon sajátos helyzet állt elő: ezzel a kutatói módszerrel jelenleg te vagy klasszikus értelemben a „legunitáriusabb” Biblia-kutató, miközben formálisan nem vagy unitárius. Erre erősít rá az is, hogy a megjelenés előtt álló könyved mottói közt ott van Kierkegaard frappáns megállapítása, amely unitárius jelmondatként is szolgálhatna: „Kétféle keresztény van: az egyik, aki követi Jézust, és a másik – az olcsóbb kiadás –, aki csodálja őt.”

Számomra a mottók a lényegét fejezik ki, örvendek és megtisztel, hogy munkám iránt érdeklődik az unitárius közösség.

forrás: Unitárius Közlöny, 2016. március 7. Kolozsvár (Kolozs megye, Románia)

FARKAS ISTVÁN

AZ ŐSZIBARACK TITKA

Halljátok! Íme, kiment a magvető vetni... Mk 4,3

A kis föld, amit Gazdagréten az ötvenes évek elején vettek, teljesen elhanyagolt volt. A szomszédok keményre taposott ösvényeket jártak ki rajta, hogy lerövidítsék az utat és szerte sitthegek csúfították az egész kertet. Talaja köves volt, bozotos és agyagos, mely utóbbi viszont látszólag igen kedvezett a néhány őszibarackfának. Ugyanúgy kedvezett nekik a déli fekvés, a hegy déli oldala is. Elhanyagoltak voltak, de éltek.

Feltúrték az ingujjukat és nekiláttak. Az egyik könyvelő volt, a másik tanítónő. Az egészet azonban a két kis pulya egészséges táplálása miatt csinálták, meg valahogy nekik is kellett hétvégeként az a kis alkotó mozgás. Megálmodták a virágzó kertet és az tíz év munkájával megvalósult. A sitthegek eltűntek és velük a föld köves része, a tüskés bozótok is velük mentek és a keményre taposott ösvények, felásás után helyet adtak a zöldségekerteknek. A füves utakat virágok szegélyezték, a kis préselt, vakolt nádfalú házikó mellett sziklakert, a teraszkorláton muskátli. A kertben pedig az öreg őszibarackfákon kívül cseresznye,

meggy, körte, alma, naspolya, málna, ribizli, eper, szeder, mogyoró, mandula és mindenféle zöldséget is megtermett a föld. Az őszibarack volt a kedvencük. Annyi termett, hogy kihordták a piacra, vagy a zöldségeshez a „nyóckerben”, ahol laktak. Csodájára jártak. A pulyák meg nőttek, mint a bolondgomba – ahogy a mondás tartja.

Isten segítségével maguk vetettek és maguk is arattak. Tavasszal külön feladat volt a piacon a vetéshez megfelelő minőségű magok felkutatása. És a termés megmutatta jól döntöttek vagy rosszul. Minden, ami a kis kertben nőtt magról származott vagy palántáról, vagy a fáknál csemetéről. Egyetlen kivétel volt, a kedvenc, a legnemesebb, az őszibarack. Mivel, minden gondozás ellenére, az öregek kioregedtek, pótolni kellett őket. Különleges eset volt. Mivel igen jó minőségűek voltak, megpróbálták magról. Azonban dacára a nemes gyümölcs magjának, az eredmény minden esetben keserűmandula lett, de az sem olyan, mint az a sudár fájuk a kerítés mellett, aminek az aljából, minden évben ki kellett gyomlálni a sok új hajtást. Nem értették, amíg át nem hívták a szomszédot, akivel az évek alatt összebarátkoztak és az el nem magyarázta nekik, hogy mi is a helyzet. Bár ott voltam a beszélgetésnél, mint az egyik pulya, de már – az idők távlatából – csak a lényegét tudom felidézni. Körülbelül így hangzott:

– Hogy van ez, Lajoskám? Szinte minden, amit elvetünk magról vetjük, vagy ha nincs időnk otthon a második emeleten kis poharakban gyökereztetni, palántáról, de ami kinő belőle mindig az, ami a magot hozta. Ez az egyetlen, ami ilyen furán viselkedik. Elszúrunk valamit?

– Tudod, kedves Elek, ez az őszibarack egy igen különös növény. Igen. Mi is pontosan úgy vagyunk vele, mint ti. Nincs itt semmi olyasmi, amit rosszul csinálnátok. Van egy életerős keserűmandula, ami szórja a magját és úgy szaporodik, mint a fű, mert neki ez jó föld, ugyanakkor gyümölcse ehetetlen egy olyan lény számára, amilyenek mi vagyunk. És van valami igencsak nemes, tápláló, finom termés, aminek nincs elég életereje ahhoz, hogy ilyen körülmények közt, magról szaporodásával ilyen, számunkra tápláló termést hozzon. Ez sokat elmond arról, hogy ha nincs magvetésre lehetőség, akkor is van még lehetőség arra, hogy akár egy vad fa is ilyen termést hozzon akkor, ha belekerül, megfogán és felnő benne mindaz, ami egy másik fa nemes hajtásában is benne van. Olyan ez, mint egy szervátültetés. Nem értjük, de az, aki szeretné, hogy valami éljen és termése legyen valami másfajta lény táplálására, az biztosítja a megfelelő feltételeket ehhez: felhossa napját, esőt ad, stb., ha... Az őszibaracknál ez a ha múlik rajtunk, azokon, akiknek táplálkozási vágyuk, étvágyuk van erre a finom táplálékra. A többi növény pedig, amely már így születik, vagyis genetikailag a magból és a neki megfelelő feltételekből

megkap minden lehetőséget a százszoros terméshez, mint például a málna, talán el sem tudja képzeni, mi is történik itt.

– Akkor, hogy is van ez? - kérdezte apám Lajos bácsit.

– Hát az, hogy hogyan is van, vagyis honnan ered ez a tulajdonság, azt nem tudom. Csak azt tudom elmondani, mit is kell tenni ahhoz, hogy az ehetetlen keserűmandulából ilyen csodálatos bronzos vérbélű termés legyen. Tudod jobb, ha mondok egy példát. Olyan ez, mint amikor egy ember élete nagy részét, akár negyven vagy ötven évet azok közt a körülmények közt éli le, ahová született. Eszébe sem jut, hogy másképp is lehet. És akkor váratlanul találkozik valakivel és az mond valamit, amit meghall, vagy olvas valamit, vagy lát egy filmet és megért, meglát benne valamit, vagy valami – egy betegség vagy egy tragédia - megakasztja a jól megszokottat és akkor, váratlanul belekerül valami, ami egész lényét megérinti. Mint egy szerelem. Valaki benne egy pillanatra felébred, meglátja magában az életerős hajtást, vagyis a lehetőséget és ugyanakkor látja saját valóságát is; s a megrázkódtatás pillanatában beoltódik... Hát akkor valami változás lehetővé válhat. Nem, nem az oltón múlik. Ő csak éhes, aki érzi az éhséget és felismeri a jó táplálék lehetőségét és megteszi az első lépést, ami ezt a lehetőséget képes kibontakoztatni, hogy természetesen megnyilvánulhasson. Az oltvány megkaphat mindent, ami erősödéséhez, növekedéséhez szükséges, hiszen az esszenciális genetikai erő rendelkezésére áll, de megfordul, már másra irányul a törekvése, az idegen hajtás mást „lát”, mint a régi. Ehhez azonban be kell kapcsolódnia a vad alany életerős vérkeringésébe, ami még a köves talajon is megél. Ha nem tud bekapcsolódni, kilöködik. De könnyebb genetikailag ilyen növénynek lenni, mint ilyen embernek, mert a növényeknél eleve a fény, a nap hívása felé irányul a természetes törekvés, míg nálunk, embereknél általában ez sajnos nincs így. A lehetőség az embernél is ott van, de nem ez a természetes, hanem az ötven éve megszokott. Persze, ha olyan irányultságú, mint nálatok, hogy tündérkertet készítenek a köves pusztából, az egészen más. Ott a magvető és a mag is jó talajra lel.

– Hmmm... - mondta apám elgondolkozva, mert már jócskán elmúlt ötven, majd egy nagyot sóhajtván hozzátette: magában, Lajoskám egy filozófussal beoltott botanikus vészett el – majd szokása szerint, amikor valamiről megvan a véleménye, de azt meg is akarja tartani, megvakarta a füle tövét és így szólt:

– No, mondja Lajoskám, akkor mit is kell tenni?

– Rendben, de jó mindjárt az elején tisztáznunk valamit. Van-e most a fa alatt ilyen életerős keserűmandula csemete? - mondta Lajos bácsi miközben körbenézett a kertben.

– Igen van, mivel idén még nem húzkodtuk ki őket, de van itt egy idősebb is, tavalyi – válaszolta apám.

– No, akkor nézzük. Igen. Ez itt megfelelően fejlett már. Látod itt már el is ágazott. Akkor a következő kérdés az, hogy nálam van-e a szemzőkése? Igen. Itt van a zsebemben. No, most keressünk egy megfelelő hajtást ezen a szép kis bronzoskán. Rendben itt ez megfelelő. Akkor a következő lépés az, hogy hoztam-e magammal rafiát? Nem, nem hoztam. Nincs otthon egy kicsi? - még ma is emlékszem összeszűkülő szemére.

– Dehogyanis nincs, kedves Lajos, máris hozom – mondta apám és elment hátra sutfihoz rafiáért.

Amíg apám a rafiáért ment, én csak álltam ott és figyeltem, hogy mi is lesz ebből, mert észrevettem, hogy rafia lóg ki Lajos bácsi zsebéből. Mintha észre is vette volna a pillantásomat, rám kacsintott. Közben ollóval levágta a keserűmandula csemete egyik ágát, majd a vágás alatt T alakú bemetszést csinált rá, majd visszament az őszibarack fához és egy rövid nézelődés után lemetszett egy kis új hajtást. Majd visszament a mandulához és késével a vágás mellett kicsit fellazította a kérget, majd a hajtást és a vágást is bekente valamivel, amit nem is tudom honnan vett elő. A hajtást betolta a kéreg alá, jól megnyomkodta, majd ismét rákent abból a valamiből. Közben apám is visszért.

– No, itt van, Lajoskám – mondta. Hoztam három szálat – és már nyújtotta is Lajos bácsinak, aki az egyiket elvette és jó szorosan a vágásra tekerte, majd megkötötte úgy, hogy az a valami még egy kicsit le is folyt az ágon.

– No - mondta. Ezzel meglennénk. Most már csak pár hét türelemre van szükség. Ha nem eredne meg, ami elég ritkán szokott velem előfordulni, akkor már te fogod csinálni, hisz láttad hogyan kell. A többit, a nagyját meg rá kell bízni arra, aki az egészséget kitalálta és gondozza, táplálja és növeszti a saját érdekében. Persze azt elvárja, hogy megegyük a bronzoskát és magunkban tovább finomítva, készüljön belőle valami, ami számára is tápláló gyümölcs lesz.

Apám nem szólt semmit, de hogy mit gondolt, azt nem tudom, hiszen a leglényegesebb résznél nem volt ott. Megköszönte Lajos bácsinak a segítséget és a kapuban elbúcsúztak. Csak arra emlékszem, hogy a művelet még egy sor másikkal folytatódott, hiszen öntözni kellett, mert a nyár száraz volt, egy idő után le kellett venni a kötést, igazítani kellett a másik ágon is valamit, majd átültetni az új fát a helyére. Szóval ősz lett, mire minden a helyére került és még egy-két év mire megkóstolhattuk az első gyümölcsöt, a termést. Most, így utólag visszagondolva, ezek a még szükséges műveletek összesen sem tettek ki pár óránál többet

abból a hosszú, évekig tartó folyamatból, ami magától termőre fordította a kis, nemes hajtást.
Akinek van füle, hallja meg az őszibarack titkát.

Kőbánya, 2020. Álom hava

VÉGHNÉ ILKÓ GYÖRGYI
INTERJÚ PODMANICZKI IMRÉVEL,
PAPPÁ SZENTELEÉSÉNEK 50. ÉVFORDULÓJA
ALKALMÁBÓL

„Bizom mindörökké Isten irgalmában.”

Különleges ünnepre voltunk hivatalosak, 2020. július 5-én az aranymiséden adtunk hálát 50 éves papi szolgálatodért.

Öt évtized alatt számtalan izgalmas, örömteli és lélekemelő esemény tanúja lehettél, s bizonyára megható és szomorú dolgokat is megéltél, ám szükség szerint voltak kudarcok, elbizonytalanodások is lelkipásztori munkád során. De kezdjük az elején!

Milyen volt a gyerekkorod? Vallásos, hívő család vett körül?

Tanyán születtem 1947. július 5-én. A tanyasi élet egyszerű, de nagyszerű. Messze vagy a falutól, de közel vagy a földhöz, meg mindenhez, ami hozzá tartozik. Körülvesz a csend és a sokféle élet hangja. Szóval nagyon szép gyermekkorom volt. Szüleim vallásosan éltek, számunkra nem volt kérdés a napi imádság, a templom és a hittan. Egy nővérem volt ekkor, öcsém kilenc évvel fiatalabb nálam.

Tanyasi iskolába jártunk, az alsó és a felső négy osztály összevonva tanult. Nagyon jó tanítónk volt, a lényegest, a fontosat sulykolta belénk. Nem vált kárunkra ez a hangos óra – csendes óra rendszer. Hatodikos koromban már a nyolcadikosok leckéit is tudtam. Talán csak annyi hátránya volt ennek a rendszernek, hogy oroszot nem tanultunk, s kottát olvasni se tudtunk. A gimnáziumban ezeket kellett pótolnunk.

A Facebook-os bemutatkozó oldaladon olvasható, hogy „Hála Istennek, hogy elhívott - valóban! - a pulykák, birkák mellől, s népe pásztorává tett. Dicsőség neki mindörökké!” Mi indított arra, hogy jelentkezsz a szemináriumba?

Úgy hatodikos koromban éltem át egy nagyon szép élményt: februárban, vastag hóban, ragyogó napsütésben mentünk haza a hittanóra után, Balázs atya elöl, én meg a nyomában. Úgy éreztem, mintha ez a ragyogó fényesség már nem kívül, hanem belül lenne: szerettem volna behemperedni a hóba, vagy valami

nagyon szépet énekelni, vagy Balázs atya nyakába ugrani. Annyi lett belőle, hogy azt mondtam: atya, én pap leszek! Ezt soha nem mondta senki, én sem gondoltam, csak kimondtam. Nagyon sokszor segített át ez az élmény kritikus pontokon, hiszen ez valóság volt, ebbe bele lehetett kapaszkodni. Ezért aztán magától értetődő volt, hogy a piaristákhoz jelentkeztem. Édesapám nagyon ellenezte, édesanyám és a plébánosom mellém álltak. Akkor még volt tandíj és kollégiumi díj, ennek felét a püspök atya vállalta, a másik felét Balázs atya és az orgoványi Antal atya állta. Szegénységünkben ennyi se telt volna. 1965-ben érettségiztem. Konkurszra Vácra mentünk. 14 jelentkező volt akkor. Kovács Vince püspök atya a „Központiba” küldött egy társammal együtt.

Milyen emlékeid vannak a papi hivatásra készülésről? Mi volt a legnehezebb benne?

A szemináriumi életbe könnyen beleilleszkedtünk, a gimnáziumi osztályunkból öten voltunk az első évfolyamon. A lelki élet szinte porciózva volt, komoly napirenddel. Diák előjáróink kedves és buzgó kispapok voltak, Beer Miklós a főduktorunk, Gál Endre a kisduktorunk. Paskai spirituális atya csendes és barátságos volt, de az elmélkedéshez adott esti pontói nehezek voltak. Sokkal nehezebb volt a tantárgyakat megszokni. Nagy részük latin jegyzet vagy könyv volt, és akkor derült ki, hogy a gimnáziumi latintudásunk édeskeves. Ellensúlyozta ezt a professzoraink tiszteletreméltó nagysága. Elég volt részt venni Kecskés Pál, Szörényi Andor, Gál Ferenc vagy Radó Polikárp előadásain, mert ezek a személyiségek emelték, húzták az embert. A gyakorlati lelkipásztorkodásra nem igen készítettek fel, de azért plébániákra gyakran mentünk asszisztálni, és sok lelkes papot láthattunk. A nyári szünet lazább volt, de a napi szentmise, papi találkozók, búcsúk alakalmával sokat segítettek abban, hogy egy lelkipásztori modell - akár halványan is -, kialakuljon bennünk.

Persze, olvastunk lelki könyveket, becsempészett külföldieket is, és a hetes lelkigyakorlatok sem múltak el nyom nélkül. Mi azért mentünk, mert papok akartunk lenni, manapság jórészt azért jönnek a fiatalok, hogy kiderüljön, mik akarnak lenni. Érdekes, de a cölibátus nem a problémák közt volt, hanem a papi életmódot jelentette. Jól védett kertben éltünk. Ilyen problémák később jöttek elő, jóval később.

Az első szolgálati helyed Pereg volt. Milyen elhatározással és célokkal kezdted hivatásodat?

A szentelési ebédnél az utolsó tányér alatt volt a dispozió, borítékban, és csak a desszert után lehetett felnyitni. Pereg! Hol a csodában lehet? Csendben megkérdeztem Bátorfy Béla aulistát, jót nevetett rajtam, majd odavitt az egyházmegye térképéhez és

megmutatta. Kiskunlacháza déli része. Csak az ötvenes évek elején egyesítették Pereget és Lacházát. Éresek atyánk koncepciója az volt, hogy ismerjen meg a fiatal pap hagyományosan vallásos, falusi közösséget, filiával rendelkező plébániát, vidéki városi, vegyes vallású helyet, budapesti plébániát is. Így hát én is végigjártam ezeket a garádicsokat: Peregről Rádra-Pencre, majd Kiskunhalasra, onnét Kispeszt főplébániára kerültem, ugyanebben az évben Vádra a Fehérekhez. Tudtuk, hogy legfőbb dolgunk a hitoktatás lesz, én is nekikészülődtem, komolyan vettem a hitoktatást, sok szép élményem volt. Az ifjúsági foglalkozások csak Halason kezdődtek, utána már ez jelentette a közösség formálását jobbik részét. Mindezek közben lelkes, jó lelkipászoroktól tanulhattam. Mindig jó főnökeim voltak, segítettek, irányítottak. Hálás vagyok érte.

Vác fontos állomás volt az életedben, talán nemcsak azért, mert itt szenteltek pappá?

Kispestről 10 hónap után kerültem Vádra. Főnököm azt mondta: a szám miatt, mert Krisztus Király ünnepén jócskán idéztem Mindszenty könyvéből. Halason voltam lelkigyakorlatot tartani, mire hazértem, már el voltam helyezve. Nem sejtette az állami egyházüldözési hivatal, milyen nagy jót tettek velem! A karácsony előtti héten érkeztem Vádra. Öreg, zárkózott, morgolódós káplántársam volt, a főnököm is jórészt a szobájába vonult. Volt azonban egy jó ifjúsági csoport, akik azonnal maguk közé fogtak, éppen a karácsonyi játékokra készültek. A három Gyombolai-fiú elvitt hozzájuk, és aznap egy új család tagja lettem. Marci és Éva úgy fogadtak, mintha tulajdon gyermekünk lennénk. Nemsokára kiderült, hogy közösségben szoktak imádkozni, engem is hívtak, ez volt az első Bokor-élményem. Most már negyven éve. Azt hiszem, a papi meghívásom után ez a legnagyobb ajándék az 50 év alatt. Előbb is találkoztunk már az egyértelmű evangéliummal, mert a papi továbbképzésen Halász Bandi bácsi, Szegedi Laci nem egyszer mutatták be az evangéliumi elemzés módszerét, csak akkor még nem tudtuk, mi a forrás. A főnököm úgy szilveszter után óva intett a „bulányistákkal” való barátkozástól.

Ezért szabad időmben gépeltem a Merre menjek? köteteket, magamnak is megspórolva egyet-egyét. Mikor azután – ismét a szám miatt – Csanytelekre kerültem, első plébánosi helyemre, az Öregek2 közösség befogadott, hogy el ne kallódjak. Igaz, saját Bokor-közösségem nem volt, de mindig ezen a nyelven beszéltem és hirdettem az Igét. Sokan tudták, hogy közösségbe járok, azt is, hogy kicsit „más” vagyok, mint sok kollégám.

Izsákon hosszú évtizedeket töltöttél. Ez a „helyben maradás” egyrészt lehetőséget adott arra, hogy az

egyházközség fejlődését, életét a jó és esetleg kudarcos tapasztalatok alapján segítsd, ugyanakkor fennállhatott a veszélye annak is, hogy a beszűkült lehetőségek miatt csökken a lelkesedés, kiüresednek, formálissá, szolgáltatásokká merevednek a tevékenységek. Hogyan védekeztél ellene? Te nem tapasztaltad a kiégés tüneteit? Ma divatos erről a problémáról beszélni.

Csanyteleken sok minden várt rám: toronyfelújítás, plébániarenoválás, orgona-felújítás. Szóval sok, fáradságot jelentő, a lelki élet elhanyagolására vivő feladat. Ez pedig oda vezet, hogy kevesebb imádság, több feszültség, színtelen Jézus-kapcsolat, aztán feszültségoldás boritallal, majd a hiánypótlás az elhanyagolt jézus-szeretet helyett. De hálát adok az Úrnak, mert az itteni bukfcenc ébresztett rá a papi hivatásom fontosságára. Hat év után kerültem Izsákra, ahol 27 évet töltöttem, s ha oda megyek, most is otthon érzem magam.

Nem szűkültek le a lehetőségek, azt gondolom, annyi az eredmény, amennyi lelkes munkát belefektetünk. Engem meg az alapvetően vidám természetem megóvott a besavanyodástól. Mindig volt olyan lelkesítő esemény, ami feltöltötte a mécsemet a kiégés ellen.

Milyen területeken segített a rászorulókat?

Jó munkatársaim voltak Izsákon, szépen szervezett karitászcsoport, akikkel együtt tudtunk segíteni. Aki kért, nem ment el üres kézzel. Az Ágota-csoportot Kothencz János szervezi, országos jelentőségű az állami gondozottakkal való munkája. Én ennek a bölcsőjét ringattam, János nálam lakott jó ideig, igazi jó barátom. Néha egy-egy szentmisével és buzdító szóval tartom velük a kapcsolatot.

Immár 6 éve nyugdíjas plébánosként Páhiban, szülőfaludban szolgálsz. Hogy érzed magad itt? Lehet próféta valaki a saját falujában?

Igaza van az Úrnak. Körülbelül úgy kezelnek a páhiak, mint a názáretiek Jézust. *Nem az ács ez, Mária Fia? Honnan vette hát mindezt?* De jó itthon lenni, sokkal könnyebben szólítom meg a régtől ismert embereket. Az is jó, hogy a nap ott kel fel, ahol gyerekkoromban. Öt volt osztálytársam él most is a faluban. De nem könnyű őket buzgóságra vezetni.

Ma már ritkábban hallom, de sokáig csak úgy ismertelek, hogy a „Báró”. Miért kaptad ezt a nevet?

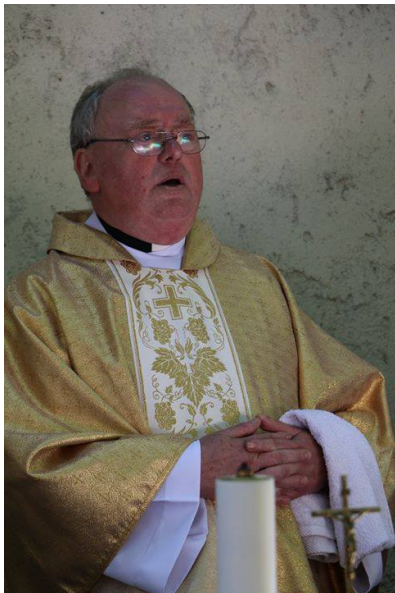
A szemináriumban neveztek el, mert könnyebb volt kimondani, mint a nevemet. De ahogy a család emlékezete megőrizte, minden őszám parasztember volt,

nem is a módosok közül. Ritkán van a pávának varjúgyereke.

Az elmúlt 50 évben bizony nagy volt a felelősséged, sok emberrel kerültél kapcsolatba, tanítottál, vigaszt, támogatást nyújtottál... Miből, hogyan, milyen segítséggel tudtál folyamatosan töltekezni, hogy legyen mit továbbadni, legyen elég erőd a megpróbáltatások ellenére is erős támasz lenni?

Mert hittem, hogy az Úr előttünk jár. Ez nem hazardírozás, hanem bizalom. Az meg sohasem hiányzott.

Fél évszázad már ugyancsak alkalmat ad a számvetésre. Mi jellemzi leginkább az 50 évnyi papi szolgálatodat? Mi az, ami megelégedettséggel tölt el, milyen területen érzed sikeresnek a szolgálatodat? Van, amit másként csinálnál?

Látod, a nagy készülődésben elmaradt a csendes félrevonulás és számvetés. De nagyon örülök, hogy bárhol működtem is, távozásomkor megmaradt az élő közösség. Az is nagy öröm, hogy Izsákon az ifjúsági csoportból kivirágzó házasságok nem álltak meg a kettőig számolásnál.

Készítettek egy tablót 25. évfordulómra. Nagyon szép társaság. Azért is hála, hogy soha két egyforma prédikációt nem kellett elmondanom!

Beszélgetésünk zárásaként azt kérdezem, mivel biztatnád „sors- és kortársaidat”, hogy a nehezített körülmények ellenére is érdemes kitartani a keskeny jézusi úton? Milyen tanácsot tudnál adni útravalóul a fiataloknak, hogy a mai szabad (sokszor szabados) világban jobban eligazodjanak, biztosabban kövessék lelkiismeretük hangját, hogy ők is megvalósítói legyenek Jézus tervének, segítsenek „egybeszeretni az emberiséget”?

Megtaláltam, akit szeret a lelkem. Megtaláltam, és el nem bocsátom. Sokszor vétettem a szeretete és bizalma ellen, de mindig bízom irgalmában. Ami tegnap volt, az már a múlt. Nem keseregni, visszatekintgetni kell,

hanem felkelni és előre menni. A visszatekintgetéssel már Lót felesége is megjárta. A fiatalabb, most készülődő kispapoknak pedig azt kívánom: merjenek küzdeni, szenvedve hűségesnek lenni, mert úgy tudnak hatékonyan szolgálni. Az Úrhoz való hűségnek illata van, odavonzza az embereket. A hűtlenség taszít és érdektelenné tesz. Ha kihal a hűség a szívünkéből, letaposott sírok leszünk, egészen hatástalanok. Én mind a kettőt próbáltam, nekem elhíhetik!

Aranymiséd méltó megkoronázása volt eddigi szolgálatodnak, nagyon sokan vettek részt az ünnepségen, megtelt a templomkert. Nem csodálkozom ezen, hiszen a Jóistenbe vetett erős hited és mindenek feletti bizalmad példamutató. Lelkipásztori szolgálatodban mindig segítőkész, barátságos vagy, megerősíted a hozzád fordulókat, amikor az kell, komoly elmélyültséggel, de személyiséged alapvetően kedélyes, vidám, anekdotázó.

Köszönöm a közös visszatekintést!

Megjelent az Érted Vagyok 2020. decemberi számában is

METZGER BALÁZS A FIÁT KERESTE (4.)

- Ha újra meglátunk, itt helyben agyonlövünk!
Svar reménye így, hogy fiát nagy nehezen meglátogassa a közeljövőben, végleg dugába dőlni látszott, azonban tett még egy kísérletet. Késő éjjel ért ahhoz a ponthoz, immár gyalog, új lovát hátrahagyva, ahol ellenőrizték a határt. Úgy tervezte, kora hajnalban indul útra, és a sötétben nem veszik észre. Végül is az egész határszakaszt nem lehet teljesen ellenőrizni. Viszont a sötétben kutyaugatást, csaholást hallott. És a hajnal fényeinek látszott, hogy állatokkal is járőröznek. A völgyekben így könnyen életét is vesztheti, ha elfogják. Elhatározta, hogy az egyik magasabb hegygerincen keresztül megy át.

De ez sem sikerült. Éhezve, fázva mászott két napig, de nem érte el a gerinc magasságát, viszont egész nap kiváló célpontot nyújtott. Így nappal nem is mert haladni, éjjel meg mászni nem tudott. Visszafordult, és tudta, különös szerencséje van, hogy nem vették észre. Így az a reménye, hogy Linushoz eljut, elveszett. Erről az évről nem nagyon van mit mesélni. Svar egyre magába fordultabban tette napi dolgait. A téli tüzelésre való felkészülés hetekig tartó munka volt. A férfi megadta ennek a tiszteletét. Amikor reggel nekiindult a lóval, s egy kis készséggel a ló mögött. Amikor kinézte a fát, de úgy, hogy hiánya ne látsszon. Nem mintha számonkérné ezt tőle valaki, csak maga miatt, a

természet miatt. Aztán a vágás, szépen, és a gallyazás. Utána a gallyak felrakása a készsége, és a hosszú törzs elvonszolása a lóval. Egy napot is elvett csupán egy ilyen művelet. És akkor még a törzset fel kellett darabolnia, majd jött a hasogatás. Ezt szerette különösen. Amikor a hasábfá bekerült az eresz alá, szépen, sorban, egymás mellé, mind.

Ugyanílyen szertartásos cselekedet volt a kenyérsütés a kinti kemencében, meg a füstölés is. Szerette ezeket, megadta a módját.

Fia továbbra is sokat járt a fejében. Ha rá gondolt, mindig a szelídség, a szeretet finom rezgései hatották át. Ahogy nézte, amint felnő, és a kis, zömök babatestből igazi vékony kisfiú lesz, ahogy áll a tisztáson, vagy éppen alszik, szelíd arccal. És amikor együtt csináltak dolgokat, például a begyűjtést. Mikor csak figyelt a gyerek, és adta a fákat. Később már a gyűjtésben is részt vett, és nézte a lángok elharapózását, majd a meleget tapogatták a kemence oldalán. A kenyérfőzésben is, de sokszor dolgoztak együtt! És micsoda gyönyörűség volt, amikor az ő kis cipója a nagy mellett kisült, és mindketten elhitték, hogy az a finomabb.

És az, ahogy már kiskorától fadarabokat gyűjtött, és megnevezte őket. Mindenféle kis állatka nevet adott nekik. Eleinte a lakásban gyűjtötte őket, de aztán, amikor a környéken sétáltak, minden kis helyre kitett egy ilyen kis fadarabot, mondva, vigyáznak arra a részre. Így igazából valamiféle kis szentje lett mindegyik, közvetlen környezetük kis zugainak. Később, apját látva ő is faragni kezdett. Suta kis szobrok készültek, de végül egyre jobbak. Kisfia nagyon el tudott mélyülni ezekben a munkákban, egy külön világba került.

Mostanra minden ilyen kis közös történetet újra átélt. És mindent áthatott a gyöngédség.

Néha nagyon elkomorult. Volt olyan nap, hogy úgy érezte, becsapták. Hakon elrabolta a fiát, ezt a csodás gyereket, azzal az indokkal, hogy segíti őt. Milyen messze vitte! Nem erről volt szó! Hakont biztos fia már egyfajta apaként látja. Velük él, velük osztozik mindenben, ő meg egy szép emlék, a múlt egy darabja. Tán még apának is nevezi! Majd úgy nő fel ez a fiú, hogy nem is emlékszik az ő közös életükre. Ilyenkor forróságot érzett a gyomrában.

Volt egy idő, hogy kifejezetten haragudott Linusra. Haragudott, hogy megnő, hogy az eltelt idők mássá formálják. Ilyenkor nagynak és idegennek látta magában, akinek már nem fontos.

De legtöbbször, hogy már ennyi idő eltelt, az emlékképek aranyfényűvé szelídültek. Azzal, hogy meg tudta magában fogalmazni azt, hogy ezek az együtt töltött évek milyen csodálatosak voltak, és a bennük lévő szeretet önmagában is létezik, csak megnyugtatta. Végül is túléli a magányt, az egyedüllétet, ezt a

félbeszakítottságot. Vagy inkább együtt él ezzel. Mert valami belőle szakadt ki, idejekorán. Mint egy gyümölcs, melyet éretlenül szednek, tépnek le a fáról, és a növény is, termés is sebződik. Az ő fiát letépték róla, és azt se tudja, merre gurult, tényleg, hogy él-e egyáltalán.

Sokat gondolkodott ezen is, hogy valóban, ha együtt maradtak volna, ez idő megoldotta volna azt, hogy szépen, lassan elkülönüljenek, ahogy kell, és ő elfogadja, hogy felnő Linus, és azt a gyöngédséget, melyet tőle kapott, már egy nő adja meg, később egy saját gyerek. De így széttépődtek, és bizonyos részeik egymásban maradtak, visszahúzódni nem tudván. Az ő lelke kicsit benne ragadt a gyermekbe, és csak remélte, fia ezzel a munícióval erős lesz az élethez. Mint a korán elválasztott kismacska, torzan, borzosan, csipás szemmel néz a világba, még az asztallábban is az anyját keresve. Belőle, az apából kiszakított csápok véreznek a lelkéből, ki a földre, fel az égbe véreznek szüntelen. A sebek nehezen gyógyulnak. Lehet, hogy a fia lelke nem vérzik. Lehet, hogy más csápokra kapaszkodik. Az ő élete mos

t kezdődik. Muszáj neki nyílnia, ha a lelke gyökereit más cserébe ültették is, a fiatal hajtás nőni akar, terjeszkedni, nyúlni az ég felé. De neki, apának akkor is fáj, akkor is vérzik. Néha úgy érezte, ez az egész gyász a fia miatt olyan, mintha valóban meghalt volna a gyerek. Bizonyos értelemben meg is haltak mindketten, mert az életük teljesen, gyökeresen más lett. Azt gondolta, ezek az érzések a fiában így nincsenek is meg, nem is lehetnek, mert a sok új inger egy felnőtt élet felé viszik. Ha arra jutott, a szeretet, mely köztük volt, még ha következményei nem is látszanak, megáll magában, mint érték, mint időben megtörtént dolog, akkor az most kiegészült azzal, hogy lehet, hogy csak egyedül az ő fejében létezik így, ilyen formán.

Csak az övé már. Ami történt, megtörtént, és kettejük szeretetkapcsolata volt, de így, későbből szemlélve az időben, így csak az ő élménye. Meghasad az egység, telik az idő. Az ő fejében már más van minderről, mint a fiában. És senki nem tud róla úgysem. Isten, na, ő tud. Haragudott Istenre, hogy ekkora terhet rakott rá, hogy ezt kell megélnie. Sokszor úgy is kelt, hogy szidta teremtőjét:

- Na, megint ketten vagyunk, ebben a nagy, értelmesre teremtett világban, Te, meg én? Majd szépen elmegyünk fát vágni, de vigyázz, ügyelj, hogy a kutya ne lásson csak Te. És látod, mit csinál a fiam, de ne segíts, még megérzéseket se adj, hogy vérezzek, mint Te a kereszten, itt a fájdalom keresztjén. Hagy folyjék a vérem, folyjék szüntelen, biztos így kell lennie, ha Te így akarod.

Volt egy meséje, ami igazából egy sorozat volt, és Ettenről szólt, egy fiúról, aki egy idegen, elképzelt bolygón élt. A vadonban élték, mint ők, de egy sokkal

nehezebb környezetben. Ott a tél hidegebb is volt, a hó hatalmas, és az erdő is félelmetesebb. Egy bonyolult, szerteágazó történetet talált ki, mely egy ötezer éve összeomló civilizáció után játszódik, az újra magára eszmélő ember történetével. És Etten, apja munkavállalása révén eljut a nagyváros mellé, aztán be a városba, amelyik olyan csodálatos és szép, hogy egyszerűen el sem tudták képzelni, hogy ilyen szép lehet valami. Linus, amikor fel-fel elevenítették a történet régebbi epizódjait, kiderült, hogy egészen apró részletekre is jól emlékszik.

Így utólag, szinte villámcsapásként vágott a tudatába, hogy az, ami most történik fiával, mennyire hasonlít erre a mesére. Hiszen ők is a természetben élnek, és a mesebeli fiú, ha a szüleivel is, de eljut a nagyvárosba, ahová most a valóságban Linus is eljutott. De nem tudta vele megbeszélni ezt, nem tudta elmondani:

Látod, a mese egy része milyen nagyon is megtörténik, mert esélye nem volt találkozni vele. Így azt is csak elképzelte, hogy fia előtt a mese részletei bontakoznak ki, más köntösben. A történetben aztán Etten elveszti az apját, mert harcolni küldik, és ott elesik. Nevelőapja lesz, akivel konfliktusai lesznek, és bántani próbálja őt. Vajon Hakon is ilyen valamilyen szinten? Tud Linussal úgy bánni, mint saját gyerekeivel? Remélte igen, és fia sorsa itt más, mint a mesében. Aztán Etten kalandos szökése, és varázslatos helyek megtalálása után nagyon híres lesz, mert kiderül, ő az egyik kiválasztott azon a bolygón, és az a feladata, hogy az embereket jó útra terelje, hogy még egyszer ne következzen be olyan pusztulás, ami régen romba döntötte a civilizációt.

- De jó lenne, ha ez is valami módon valósággá válna! –gondolta Svar. – Ha Linus híres ember lenne. A fővárosban egészen más lehetőségek vannak!

Azt nem tudta felmérni, hogy fia mennyire értelmes, de azért azt tudta, van esze. De az iskolai évek kimaradása bizony nem válhat előnyére. Ó, ő olyan boldog lesz, ha egy jó szakmát megtanul. De ki tudja!

Ahogy ezt a mesét aprólékosan végiggondolta, egyre inkább érezte, hogy sorsszerű volt, egyfajta felkészítő történet. Ha a fia ilyen jól emlékezett akkor, bizony emlékezhet most is arra, hogy pozitív hittel, küldetéstudattal Etten milyen megpróbáltatásokon ment keresztül, és mindenből sikerrel jött ki. Hát, ha ez most ott van a fejében, az nagy erőt adhat neki.

Ez a tél bizony még nehezebb lehetett volna, mint a tavalyi, de Svar kitalálta a túlélés módját. Arról jöttek hírek az ősz folyamán, hogy a háború miatt menekülők vannak a Városban, akik tartóan is ott maradhatnak. A férfi úgy gondolta, akkor házak is fognak épülni, és abba bútorzat is kell. Elkezdett tehát székeket, meg asztalt készíteni, kint a szabadban a tél folyamán. Naponta órákat eldolgzott ezeken.

A férfi ezzel a tevékenységgel végre talált valami előrevivőt életében, esélye lett kimászni abból a gödörből, melybe egyre mélyebbre csúszott fia elvesztése után.

Azért persze ez a tél sem volt könnyű.

Fia körül forgó gondolataiban sokszor előbukkant, hogy hogy lesz, ha meglátja? Ha egyszer csak ott lesz előtte! Vagy éppen egy alakot lát, aki közeledik, és rájön, hogy a fia! Mit csinálnak akkor? Hogy kell viselkedni ilyenkor? Hogy lehet feloldódni egy kicsit ebben a helyzetben? És majd mit mond a fiú? Visszajön végleg? Vagy rögtön azt mondja, csak kis időre jött? Ha visszajön, már nem ő jön vissza. Azt már látta, hogy egészen más lesz minden, ha újra találkoznak. Tavasszal eltemette halk, nyaktalan kuttyáját is.

Élnem kell, ha így is

Amint lehetett, amint az összeesett hó megengedte, már lován ült, mögötte a készséggel, jól megpakolva bútorokkal. Lassan ment, tele új energiákkal és várakozással. És igen, jól gondolta, a Város lázban égett. Nagyfia is ide költözött tavasszal, elismert ember lett, szekerek javításával, készítésével foglalkozott, a kovács mellett vett házat. Azok, akik ide menekültek a háború előtt, télen nagy szűkösségekben húzták meg magukat. Egy kis völgyben folyt a munka. A közepén siető kis patak két oldalán alakítottak síkokat felfelé, ide akartak gerendaházakat építeni. Svar tudására nagy szükség volt, napokig kellett maradnia, még a többi bútorért, ruháiért is alig akarták hazaengedni. Nagy pezsgés és rengeteg beszéd vette körül korábbi állapotához képest.

A házban, ahol megszállni szokott, a másik üres szobában egy asszony lakott, és két házzal odébb pedig fiatal fia, annak felesége és két kisgyerek. Lassan megtudta történetüket. Férje, aki egy erőszakos ember volt, részt vett a harcokban. És magával vitte kisebbik fiát is. Mindketten ottvesztek. A család tépett, maradék része menekült ide. A nő visszafogott volt, meglehetősen szótlan.

Főzött a dolgozókra. Még követ is hordott. Szoknyája alól formás láb villant ki, és telt keblek duzzadtak kabátkája alatt. Igen nőiesnek látta Svar. A keze is nagyon szép volt. Felkeltette Svar érdeklődését, akinek kevés szava volt, de irányítása alatt, mint a gombák nőttek ki a házak a földből. Tudta, melyik fát kell kivágni, ismerte a fejszével való hántolás és gerendává alakítás fortélyát, rajz nélkül, fejből tudta az arányokat, és fizikailag sem volt gyenge. A férfiak felnéztek rá. Egy ember volt csak a lakosok között, aki ferde szemmel nézett rá.

Ennek oka az volt, hogy eredetileg ő irányította az építkezést, de Svar tudása messze nagyobb volt, és ez hamar kiderült. Ez a férfi kereste az alkalmat arra, hogy ha lehet, belekössön Svarba. De belőle olyan belső erő, olyan zárt, nyugodt szomorúság áradt, hogy megközelíthetetlennek tűnő tömb volt. Ez a férfi észrevette, hogy az asszony, akit amúgy Katrának hívtak, szemezget Svarral. Ugyhogy a nőn keresztül akarta ellenfelét provokálni. És ez sikerült is neki. Lenézően beszélt a vele, fitymálta az ételt, méregette

Katrát, megjegyzéseket tett rá. Az asszony már nem járt feketében, ebbe is belekötött, könnyűvérűségére tett célzásokat. De a nőt se kellett féltetni. Éles nyelvvel védte meg magát. Az asszony fia beszélt ezzel a férfivel, de nem mert kiállni érdemben az anyjáért, félt tőle valójában. Malte negyven körül járt, szíjas, vékonyabb termettel, darabos izmokkal, hosszú kézzel. Az építkezésen is feltűnt szívóssága, testi ereje. Az egyik nap különösen durva volt az asszonnal.

- Na, itt van a mi szakácsnénk, remélem ma meg tudom enni a főztjét! Fekete ruhában, kicsit alázatosabban, talán jobban sikerülne minket, nehéz munkát végzőket ellátni, de hát nem mindenki egyformán gyászol, igaz-e?

Ekkor lépett végre közbe Svar:

- Malte, éppen most jött el a pillanat, hogy ezt abbahagyd, senkinek nem tetszik ez itt.

- Miért, mi lesz? Megvédi Katrát az öregedő lovagja? Nézd, ajánlok valamit: Ne kötekedj te velem, ne is szólj hozzám! Ha nem tetszik valami, menj haza a házadba, vagy a fiad után, aki otthagytott, a fővárosba, mit tudom én!

Ezt nem kellett volna. Svar már úgyis ideges volt egy ideje e miatt a fickó miatt. Gyerekének említése is fájt neki, de az a mondat, hogy a fiú otthagya őt, nyilvánvaló, előre eltervelt provokáció volt. Talált is, ez verekedést kívánt.

Svar szó nélkül állt fel, és intett a többieknek, ne avatkozzanak bele, ezt kettejüknek kell elrendezniük. Malte Arcán a leplezetlen öröm látszott.

- Na, mi van bátyám, csak nem verekedni akarsz? Gyere csak! A szuszit is kiverem belőled, meglásd!

- Aki veszít, megy innen, azt mondom –szólt Svar. Az összepakol és elmegy, és nem jön ide többé, elmegy a városból.

- Rendben, nem soká pakolhatsz –így Malte.

Mindenki szótlánul állt, senki nem akart beleszólni ebbe. Ránézésre a zászló Malténak állt. Hosszu kezei, ruganyos izmai, széles mellkasa fölényt mutatott, magatartása is magabiztosságról árulkodott. És végig mosolygott. Svar arca viszont vörös volt, szája zárt, mint ha nem nézett volna sehová, szemei szűken ültek gödrükben.

Zömökebb testalkata nem tűnt nagyon erősnek, szemlátomást nem volt olyan mozgékony sem. És hatvan felé járt. Ilyenkor már csak az életéért szokott verekedni az ember. Szemben álltak meg egymással, és méregették az erőviszonyokat. Svar kicsit megmozgatta az izmait, míg a másik inkább hintázott lábaival. És ekkor Malte hirtelen nekiesett Svarnak. Nagy, lengő ütésekkel csépelte, fejre célozva. Svar behúzta a nyakát. Telitalálat nem volt, de bizony bekapott jó pár ütest. Hangosan nyögött ezektől.

- A fiamat gyaláztad, te senki, hörögte. A fiamat, te nyomorult!

Közben Malte egy nyitott ütése megint a fején csattant. Egy kiáltással, lesunyit fejjel rohant ellenfelének, aki kicsit későn vette ezt észre, és már nem tudott időben kifordulni, vagy hátrálni, csupán nekidőlni Svarnak, aki olyan erővel rontott a gyomrának, hogy a földre döntötte. Malte a földön a hátát püfölte Svarnak, nagy, dobbanó horgokkal. Svar fejét lefeszítve oldalról verte ellenfele nyakát, fejét. De csak pár pillanatig tartott ez, Malte kiszabadult, és ahogy ellépett, nagyot rúgott Svar oldalába. Addigra már vér folyt. A zömökebb verekedő arca lila volt, orrából patakzott a vér. De újra rohamozott, röviden, hirtelen mozdítva karjait. Malte nem hátrált meg, adok-kapok kezdődött, amiben megint ő állt jobban. Svar ordítva, őrzöngve, szinte eszélt vesztve folytatta a harcot. Küzdött, mint egy medve. Addigra már sok találat érte a fejét. Percek teltek el így: A fiatal férfi sok ütése talált, Svar rövidebb karja miatt csak néhányszor tudta ellenfelét elérni. De ekkor egy gyors, rövid horga alulról úgy elkapta Maltét, hogy az megszédült.

Ez a pillanat elég volt ahhoz, hogy csak félig tudjon kifordulni Svar újabb rohamából. És a földre kerülve hatalmas ütésekkel vitt be, szinte vaktában ellenfele nyakára, vállára, fejére, aki hosszú kezeinek nem sok hasznát vette ekkor. Próbálta leszorítani Svart, aztán lerúgni magáról, de őrzöngve szitkozódó, érthetetlen szavakat hörgő ellenfele végül teljesen fölé kerekedett, és fáradhatatlanul csépelte. Felemelt, védekező kezén keresztül is bekapta az ütésekkel, most már ő is rendesen vérzett, arca felszakadt. Svar a verekedés alatt szinte tébolyultan viselkedett. Egyszerre szabadult fel az elmúlt hosszú időszak minden fájdalomja. Hatalmas, legyőzhetetlen erőt érzett, mely áradt belőle. Minden ütés, ami érte, fokozta dühét. Fel sem fogta, hogy ordít, hörög. A sok elfojtott indulat, a lassú beletörődés, az elfogyó szavak, a fia miatti sóvárgás, a beszorítottság érzése, nyersen, hirtelen robbant fel benne. Fújtatott, mint egy gőzkapalács. Minden korty oxigén erőt adott neki, nyelte az életet adó levegőt.

Amikor Malte már alig védekezett, Svar leszállt róla. Levegőt kapkodva köpte a szavakat.

-Állj ... fel! Állj fel, te ... szerencsétlen! Légy férfi, ... harcolj! Harcolj, hogy ... itt maradhass! Harcolj, ha van még erőd! Harcolj, ha ... akkora volt a ... szád! ... Látom, már nem mosolyogsz!

Ekkor a feltápaszkodó, dagadtra vert arcú, erősen vérző férfi szédelegve, de elmosolyodott, bár ez már csak egy torz vicssorgásra sikeredett. És egy nagy, ívelt rúgással próbálkozott, mely el is találta Svart, aki ebben az állapotában egy lórúgást sem érzett volna meg. Elkapta ellenfele lábát, felrántotta, és Malte megint a földön volt. Lassan tápaszkodott fel. És látszott, megint rúgáshoz készülődik.

De ekkor Svar összehúzza magát, szinte aláugrott, bele a rúgásba, mely tompán puffant, és egy rövid, egyenes,

pörölyszerű ütessel orrba vágta Maltét, akinek hátrarándult a feje, majd vissza. Bárgyún nézett, leeresztett karokkal, majd összerogyott. Lábai alá keveredtek, térdelő, guggoló helyzetben maradt, lógó fejjel. Svar hiába kiáltott rá, ellenfele ájult volt, ez az ütés orrát törte, és kiütötte. Svarból ekkor ment ki az erő. Le kellett ülnie, rosszul lett, nem kapott rendesen levegőt, öklendezett. Katra pálinát hozott neki üveg pohárban, és hangosan, hogy a többiek is hallják, ezt mondta:

- Köszönöm, amit értem tettel, derék, bátor ember vagy, Svar!

Másnap mindenki a verekedésről beszélt. Kívülről nézve egyenlőtlen küzdelemnek látszott. Arra gondoltak sokan, ki fogja a házak építésének befejezését irányítani? És ahogy Svar sorban kapta az ütések, és vérzett, azt várták, mikor szédül meg, rogy össze, vagy adja fel kifulladásra. Az őrző ordítás, hörgés, artikulálatlan szavak, mindenkit megleptek. Azt látták, hogy ahogy verik Svart, egyre jobban begerjed, és mint egy nekivadult örült áll ott. Egészen ijesztő volt. Aztán az első ledöntés után már nem állt olyan jól Malte, bár még mindig fölényben volt. És az a rúgás, amit bevitt, az nagy erejű volt, és addigra Svar már vért fújtatott.

De aztán lassan fordult a kocka, és azt látta mindenki, hogy Svar egyre vadabb, hiába kapja az ütések. Pedig azok messziről lendítve, látványosan érték a férfit. Kevésbé voltak szépek Svar ütései. Nagy erejük nem is látszott. Pedig aki egész álló télen bútorokat farag, és még a sík lapokat is fejszével alakítja ki, annak van ereje. És mindenki elámult, amikor a félig agyonvert ember megrendítő ütest vitt be ellenfelének a földre. Akkor már azt hitték, hogy ott ájultra veri Maltét, de Svar méltó befejezést akart, pedig szinte fuldokolva vette a levegőt. És az a rúgás, amit ezek után a másik férfi bevitt, megint hatalmas erejű volt, és mindenki bámult, hogy Svar szinte észre sem vette. A végső ütés pedig olyan villámgyors volt, hogy egész színpadiasnak tűnt Malte félig történt összerogyása.

Másnap délelőtt Svar kijött a házakhoz, de egyik szeme teljesen eltűnt egy nagy duzzanatban, az orra hatalmasra nőtt, és arca nagy része fekete volt. Nem tudott dolgozni. Malte két napig nyomta az ágyat, priznicelték, a hideg rázta, nyelte a vért, hörgött éjjel.

Három napra a verekedés után a Város elöljárója a már dolgozó Svarhoz lépett, és behívta irodájába. Kivizsgálta az ügyet, tanukat is keresett.

Katre leplezetlenül szimpatizált a férfival, aki szemlátomást nem volt jó állapotban. Arca fekete, majd sárga lett, és a duzzadások is lassan lohadtak le.

Az elöljáró mindenkivel beszélt, majd tárgyalásra hívta az érintetteket. A nagy esemény megtöltötte a település legnagyobb termét, mindenki kíváncsi volt. Malte orra dagadtan, ferdén állt, száján egy nagy seb éktelenkedett. Svar arca jobban nézett ki, de a lilás sárgás foltok ijesztőek voltak.

Malte látványosan elnézést kért Katrétól, és elismerte, hogy provokáló volt, és a verekedés első ütéseit is ő követte el. Malte elnézést kért Svartól is, különösen a fia miatt. Úgy tűnt, őszinte. Az elöljáró azt mondta, ne hagyja el a települést feleségével, s három gyermekével, hiszen hová is menne. Svar is visszavonta ezt a verekedés elején kimondott kötelmet.

Mindenki azt hitte, a feszültség tovább tart majd, mert Malte szégyellve valamiféle visszavágót akar, Svar pedig igazából lenézi a férfit, mert nem ment el innen. De nem ez történt.

Svar nem sokkal később Malte segítségét kérte egy feladat megoldásában, és a férfi újra ott volt az építkezésen. És este pálinkát ittak együtt. Az látszott, mindketten hálásak, hogy a másik megbocsát.

Svart magát is meglepte, és gyökeresen felforgatta saját viselkedése. Az a mélyről feltörő harag, elkeseredés, pusztítani, ölni vágyás, ami a felszínre tört. Nagyon alapos verést kapott győzelme ellenére.

Tudta, hogy a fia elvesztése miatti harag és elkeseredés tört fel belőle vadállati módon, és hogy ennek köszönheti győzelmét. Na, meg az egész télen át tartó, napi több órás fafaragásnak. Borzalmasan szégyellte magát viselkedése miatt. Mintha egy álcát viselt volna hetekig. Vert arca tényleg szabályos maszk volt, tán jó is, hogy így volt.

- Könnyen ölsz! – hallotta volt felesége hangját.

Viszont a verekedés alapjaiban változtatta meg. Valahogy kiordította dühét, kiverték belőle ezt a mély, megkérgesedett szomorú elkeseredést. Kicsit más lett ezután. Kicsit tovább jutott fia elvesztésének szomorúságán. És ebben segített Katre iránt érzett vonzalma is.

A küzdelmet azonban nem úszta meg fizikai károsodás nélkül. Utána hetekig kontúrosan látott, és több esetben fogta el szédülés is. Nem mondta ezt környezetének, nem akart erről tudomást sem venni.

A verekedést követő hónapban, amikor a házak jószerével már készen voltak, egyik hajnalban valami felébresztette. Kinyitotta szemét. Halk csobogást hallott. A sokat dolgozó emberek ilyenkor szinte ébreszthetetlen mélységben aludtak, és ő sem szokott felébredni soha.

Viszont most meredt szemmel feküdt a sötétben. És megint hallotta a csobbanást. Óvatosan felkelt, és az ablakhoz ment. Oldalt, egészen oldalt volt egy sáv, ahol a holdvilágban mozogni látott valamit. Először nem is értette, mi az, de ahogy orrát az üvegnek nyomta, egészen tisztán és élesen látszott a kép.

folytatjuk

BAJAI ÉVA

KARÁCSONYI IMA PANDÉMIA IDEJÉN

Segíts, hogy ne féljünk,
Inkább Hozzád térjünk!
De ne úgy, mint ki köt üzletet;
„Ha megmentesz, ezt, meg azt teszek.”

A Húsvét is nehéz volt már;
Gyereket, unokát ki vár?
Mikor azt sulykolják: veszélyes,
De az ünnep nélkülük szegényes.

Mégis lehet igazi karácsonyunk,
Ha idén csak Veled találkozunk;
Szűkkörű szülnapi zsúrt rendezünk,
Belső szobánkba temetkezünk.

Ott vallatunk; kit rejt a jászol?
születni, vagy élni volt bátor?
Leküldted, vagy csak elküldted?
Szólsz; a lényeg, hogy Te küldted.

Ő az Örök Példa legyen,
hogy kivel mit, s hogyan tegyen
Az ember, e különös lény,
Kinek szemét bántja a fény.

Ezért sötétben tapogat,
Dogmát dogmára rakosgat.
Meghallja-e Atyja szavát,
Mit kétezer éve kiált:
„Légy a szerelmes fiam Te is!
Benned is majd kedvem telik.”

KÖNYVAJÁNLÓ

BAJNOK DÁNIEL

GROMON ANDRÁS JÉZUS ÉS AZ EVANGÉLISTÁK FÉLREÉRTÉSEK, FÉLREMGYARÁZÁSOK

Gromon András semmilyen értelemben sem tekinthető hagyományos teológusnak. Aki valamelyest tájékozott az elmúlt harminc év magyar katolikus közéletében, tudhatja, hogy számára a teológiai gondolkodás nem földtől elrugaszkodott akadémikus vitákat, hanem egész egzisztenciáját mélyen

meghatározó szembesülést és szembesítést jelentett. Nem tanszéki pozíciókért, doktori címekért és más tudományos elismerésekért dolgozik, hanem azért, hogy minél jobban megértse és másokkal is megértesse mindazt, amit felismert Jézusnak a szinoptikus evangéliumokból kikövetkeztethető alakjából és tanításából. Sosem próbált tudományosodón érvelni vagy írni, hanem mindig arra törekedett, hogy a lehető legtöbben megértsék véleményét, amelyet csakis érvek formáltak, de tekintélyek soha.

Legújabb könyvében a szinoptikusokhoz írott három vaskos kommentárjának tartalmát rendezte tematikus tanulmányokba azzal a szándékkal, hogy az olvasó könnyebben áttekinthető formában találkozhatson az elemzésekkel. A tanulmányokat találó címek teszik könnyen azonosíthatókká: „Jézus tiltásai – avagy a kemény Jézus”, „Családelles Jézus?”, „Akik »az agyára mentek« Jézusnak”, „A retusálás nagymestere – Hogyan változtatta meg Lukács az általa átvett Márk-szövegeket?”. Maguk a tanulmányok egytől egyig az evangéliumok szövegének rendkívüli mélységű ismeretéről és eredeti görög nyelven történt tanulmányozásáról tanúskodnak, és bár valóban sokat érdemnek az említett kommentárokból, a jól fókuszált tematikus egységek újra és újra ráébresztik az olvasót a jézusi örömmüzenet (vagy az azt félreértelmező hagyomány) valamely új aspektusára. A Szerző négy fejezetre osztotta írásait. Az első fejezetbe sorolt tanulmányok „magáról Jézusról” szólnak, a másodikban az evangélisták Jézushoz fűződő kapcsolata, a harmadikban pedig a szinoptikusok egymáshoz való viszonya a fő szempont. Az utolsó rész a Nyelvészet címet kapta – ebben azokat a szövegelemző módszereket és nyelvtani észrevételeket mutatja be a Szerző, amelyekkel dolgozva szentírástudományi és teológiai következtetéseket tehet. Minden egyes írás szembenéz a hagyományos szentírás-értelmezésekkel, és így minket is arra készítet, hogy szembenézzünk azokkal az elképzelésekkel (hiedelmekkel? rögzült sémákkal?), amelyek bennünk élnek az evangélistákról és Jézusról, vagy más összefüggésben: emberről és Istenről.

E rövid ismertetőben legyen elég egyetlen példa, amely rávilágít arra, hogy mennyire fontos Gromon András munkája. A „Nyelvészet” fejezet egyik rövid írásában (364–370. o.) a Szerző alapos kutatómunkával cáfolja meg Mt 5,3 jól ismert és szinte minden modern fordításban követett értelmezését („Boldogok a lelki szegények”), amikor számba veszi a lélek (*pneuma*), a *tó pneumatici* kifejezés, valamint a szegény (*ptókhosz*) előfordulásait az evangéliumokban. Megállapítja, hogy e vitás szöveghelyet kivéve a *tó pneumatici* minden előfordulása Isten Lelkére vonatkozik, ahogy a *ptókhosz* is minden körülmények között anyagi (és sosem „lelki”) szegénységet jelent,

ezért javasolja az alábbi értelmezést: „Boldogok, akik a Lélek ösztönzésére [lettek] szegények”. Miért terjedt el mégis a „lelki szegények” fordítás? A Szerző szerint ennek lélektani és ideológiai okai vannak, hiszen sokkal kényelmesebb úgy érteni ezt a mondatot, hogy boldogok, akik „üres kézzel állnak az Isten előtt”, vagy akik „mindent Istentől várnak”, mert e hozzáállás képviselőinek végtére semmi dolguk sincs. Aki viszont a Szentlélek hatására önként vállalja a tényleges anyagi szegénységet és társadalmi kicsiséget, arra nézvést e döntés kemény következményekkel jár, sőt tudatos cselekvést követel tőle. Ez az igazi „szűk kapu” (234. o.), amelyen be kéne mennünk.

A Szerző vallomása szerint „nem sok újdonság van” munkájában (7. o.). Szerénysége tiszteletre méltó, ám indokolatlan. Jézus tanításában sincs semmi újdonság, csak éppen kétezer éve nemigen ismerjük, és még kevesebben követjük.

Ebben a könyvben is Jézus áll a középpontban az ő alakja, tanítása és tettei, de a tanulmányok többségében közvetve jutunk el hozzá, nevezetesen azt vizsgálva, hogy az evangélisták milyen eszközökkel juttatták kifejezésre a saját, az eredeti valóságot megváltoztató vagy Jézus felfogásától eltérő teológiájukat. Az alábbi példa szolgáljon ízelítőül: Annak érdekében, hogy az eredeti beteggyógyításból halott-feltámaszlást csinálhasson. Jairus lányának történetében (Lk 8,40-42.49-56) Lukács csupán a most vizsgált szempontból! négyszeresen megváltoztatta Márk szövegét (Mk 5.21-24.35-43): a) Márk azt írja, hogy a lány „3 véget járja”. Lukács azt mondja. „haldoklóit”. b) Márknál azt a hirt hozzák Jairus házából, hogy „meghalt” („beállt a halál”). Lukács azt írja, hogy „halott”, (ami itt a halál

visszavonhatatlanságát, vég-érvényességét fejezi ki), c) Jézus kijelentését követően, hogy „a gyermek nem halt meg. hanem alszik”. Márk csak annyit ír, hogy „erre kinevették”. Lukács azonban betoldja: „...mert tudták, hogy meghalt”. Jézusnak a lányhoz intézett felszólítása „Gyermekem, ébredj fül?” után Lukács betoldja: „erre visszatért a szelleme”, s ezzel azt hangsúlyozza, hogy a gyermek voltaképpen már a túlvilágról tért vissza. Kutatásaim során sokszorosan igazolódott számomra az egykori geri rabbi vallomásának az evangéliumokra is érvényes, mély igazsága „Gyerekkoromban nem voltam hajlandó elmélyedni a nyelvtan tanulmányozásában, mert úgy véltem, hogy az is csak egy tudomány a sok közül. Később azonban ráadtam a fejemet amikor észrevettem, hogy azon nyugszanak a Tóra titkai.”

Gromon András

BABITS MIHÁLY

ÚJ ESZTENDŐ

1918.

Idegeimen apokaliptikus
zene tombol, bábeli gyermekágy
a világ, véres lében remeg és
csikorog - ó jaj! ki a kínokban
ki a kínokban vajudó? Én vagyok,
te vagy, mi vagyunk, egy lett mindenki
e kínok apokalipszisában, e
véres ágy vonaglásában, rángunk és
futkosunk, patkánymódra, óriás
talpak alatt, jaj! véres és vértelen
kaszák villódnak a tetemszagú
légben, és torkon lehel a ragály
csontpalotákból idegen zene szól
viharok paradicsoma kibomlik.

Mit szólsz ég és föld? Mit rántasz, iszonyú
új esztendőbe, ég? A föld hallgat és
zordan karikáz sötét telében - de egyszer
ébrednie kell, és akkor mit mond majd
változatlan szép tavaszával, mit mond
feldúlt erdeivel, mit mond eleven
erőivel, mit mond rettenetes
ugarain kisarjadó vadvirágok
ezer beszédes szemével - Ember,
te züllött, véres, rossz kártyás, éji veszett
játékból a réten ocsudva - hogy fogsz
a vadvirágok szeméibe nézni?

X-X-X-X